

Onsdagen den
13 januari 1982

*Sammanträdet
den 20 januari*

Om de statsfinansiella verkningarna av kostnaderna för ombyggnad av riksdagens hus

1981/82:58

Onsdagen den 13 januari

Kl. 13.00

1 § Talmannen meddelade att *Björn Körlof* ansökt om ledighet från uppdraget som riksdagsledamot under tiden den 1 februari–den 12 mars på grund av militärtjänstgöring.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Bengt Nylund* (m) skulle tjänstgöra som ersättare för *Björn Körlof*.

2 § Sammanträdet den 20 januari

Anf. 1 TALMANNEN:

Med ändring av den preliminära tidsplanen blir kammarens sammanträde onsdagen den 20 januari ett bordläggningssplenium. Detta sammanträde tar planenligt sin början kl. 13.00.

3 § Svar på fråga 1981/82:160 om de statsfinansiella verkningarna av kostnaderna för ombyggnad av riksdagens hus

Anf. 2 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Tore Nilsson har frågat mig om jag avser att ingripa i syfte att begränsa de för statsbudgeten negativa verkningarna av ombyggnaden av riksdagshuset.

År 1977 beslöt riksdagen om återflyttning till Helgeandsholmen. Riksdagen har därefter prövat vilka ombyggnadsarbeten som skall utföras inför flyttningen. Riksdagen har även godkänt de tidigare beräknade kostnaderna för åtgärderna samt uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra ombyggnaderna. Arbetena pågår och beräknas vara avslutade så att återflyttningen kan ske inför höstsessionen 1983. De kostnader som tagits upp i årets budgetproposition är föranledda av de beslut som riksdagen fattat.

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om de statsfinan-
siella verkningarna
av kostnaderna
för ombyggnad
av riksdagens hus*

Jag har inte för avsikt att i regeringen nu ta upp någon diskussion om de beslut riksdagen har fattat i denna fråga.

Anf. 3 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag tackar ekonomi- och budgetministern för svaret. Det är en korrekt redogörelse för beslutsgången. Jag kan också förstå att det inte går att ta upp någon diskussion om de fattade besluten, men man kan fråga sig om man inte måste studera verkningarna av dessa beslut.

Jag har i min fråga påstått att det står klart att kostnaderna för huset ständigt ökar och vida överstiger alla kalkyler, vilket, i synnerhet i dagens ekonomiska läge, är oroande.

Utöver de kostnader som redovisats finns det andra kostnader. När skrevs det aktuella avsnittet i budgetpropositionen? Förmodligen i höstas. Sedan dess har ytterligare farhågor beträffande den slutliga kostnadens omfattning framförts från folk som vet vad det rör sig om.

Arbetet sker på löpande räkning. Riksdagen presenteras räkningar som i en stor del av fallen godkänns i efterhand.

Grundförhållandena är riskabla. Byggnadsstyrelsen sade en gång att det behövs en förstärkning av grunden. Nu förnekas behovet därav. Man talar i stället om att man – som det i dag heter – skulle kunna vidta grundvattenhöjande åtgärder. Därmed skulle man eliminera denna kostnad. Vi menar att det kommer kostnader för en grundförstärkning – en sådan måste nämligen göras. Det finns en rad tekniska experter som har denna uppfattning och som anser att det är ett oerhört vågspel som man annars ger sig in på.

Man kan också fråga sig om inte beloppet 0,7 milj. kr., som byggnadsstyrelsen har angett och som nämns i budgetpropositionen, är en orimligt liten summa. Det gäller ju stora saker. Vad menas då med uttrycket "grundvattenhöjande åtgärd"? Jo, givetvis att man skall skydda pålningen. Det torde vara säkert att de förändringar i Mälaren och Strömmen som avses är av en sådan omfattning att det krävs vattendom – och det är en stor process.

Därtill finns det många som fruktar att huset inte kommer att fungera. Det har yppats missnöje. Frågan har varit uppe i pressen, och det kommer säkert en del skrivelser framöver också. Det finns många frågor om hur det skall bli med detta hus.

Jag läste nyss att riksantikvarien i Dagens Nyheter har skrivit att han är rädd att man är för snål på vissa områden. Det är kanske riktigt när det gäller just de områden som han pekar på, men samtidigt har det gått åt väldigt mycket pengar.

Den bakomliggande beslutsprocessen har inte budgetministern ansvar för, men kostnaderna – som skattebetalarna ytterst får stå för – måste ändå vara oroande. Jag räknar för min del med att de har rätt som menar att kostnaderna kommer att bli många miljoner, ja en miljard högre än vad som i dag förespeglas oss. Jag vill därför vädja till budgetministern att uppmärksamma denna när det gäller statsfinanserna verkligt stora frågor.

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om de statsfinan-
siella verkningarna
av kostnaderna
för ombyggnad
av riksdagens hus*

Anf. 4 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Det är riktigt, som Tore Nilsson antyder i sitt anförande, att detta i första hand är en fråga för riksdagen. Det är riksdagen som har fattat besluten, och regeringen och byggnadsstyrelsen har sedan sett till att fullfölja riksdagens intentioner. Och det måste naturligtvis vara så.

Därför har jag ingen anledning att nu gå närmare in i någon diskussion i denna fråga, mer än att möjligen säga att vi har fått vissa kostnadsfördyringar. De redovisades redan i föregående budgetproposition, och de var då i storleksordningen 90 milj. kr. Det har, såvitt jag kan erinra mig, godtagits av en helt enig riksdag. Det som nu redovisas är en smärre uppräknings på 26 milj. kr., och det finns också redovisningar i detalj av hur den här uppräknings har förorsakats. En förklaring är det medeltidsmuseum som skall inrymmas under Rikspan. Det finns också en del andra förklaringar, som jag tror att riksdagens ledamöter är väl förtrogna med. Vi har från regeringens sida naturligtvis inte gjort någonting annat än fullföljt riksdagens intentioner.

Anf. 5 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Ekonomi- och budgetministern har givetvis rätt i att riksdagen har varit enig. Besluten har varit sådana att riksdagen har godkänt dem. Men när ministern samtidigt säger att riksdagen är väl förtrogen med kostnadsläget, vill jag påpeka att jag och många andra hela tiden har framfört invändningar. Vi har att göra med så oerhört många ärenden att de enskilda riksdagsledamöterna nog inte alla gånger har vetat vad det rört sig om. Framför allt var de belopp som presenterades från början rätt blygsamma.

Jag och de flesta andra är väl helt eniga om att vi skall flytta till Helgeandsholmen. Men att vi har fått dessa kostnadsökningar är mycket oroande. Dessutom finns det hos mig och hos andra en fruktan för att vi en dag skall upptäcka att det inte fungerar och att vi rent av måste flytta ut tillfälligt. Och vad kostar det? Vi har pekat på avstånden, säkerhetsriskerna, svårigheterna att bevaka och en rad andra saker. Jag vet också att man i vissa utskott vid en första syn har sagt att förhållandena inte blir bra. Vi kan befara att det därtill kommer en sättning och senare måste göras grundförstärkningar som för med sig stora kostnader. Skattebetalarna måste fråga sig om detta kan fortgå.

Samtidigt som jag säger att herr Wirtén har rätt i att detta är riksdagens sak, så menar jag att vi i ett läge när det gäller att spara pengar kan ställa frågan om man inte i dag skulle försöka se efter om det finns någon möjlighet att begränsa de kostnader som kommer att uppstå. I ett förslag som har förts fram sägs det att allt kan rymmas på Helgeandsholmen. Det kanske vore anledning att pröva det en gång till.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om beskattning
av ny teknik på
exempelvis dator-
området***4 § Svar på fråga 1981/82:184 om beskattning av ny teknik på exempelvis datorområdet****Anf. 6** Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Joakim Ollén har frågat mig om det är regeringens uppfattning att en beskattning riktad mot ny teknik, t. ex. på datorområdet, bör införas.

Regeringen kommer i vår att lägga fram en proposition om samordnad datapolitik. Förberedelsearbetet för detta pågår f. n. inom regeringskansliet.

Riksdagen får således senare tillfälle att diskutera dessa frågor. Med anledning av Joakim Olléns fråga vill jag dock meddela att regeringen icke har avsett att lägga fram något förslag om riktad beskattning mot ny teknik t. ex. på datorområdet.

Anf. 7 JOAKIM OLLÉN (m):

Herr talman! Jag tackar budgetministern för svaret.

Skälet till att jag har ställt budgetministern den här frågan är en debatt som jag hade den 8 december här i kammaren med Olof Johansson, då jag hade frågat honom vad regeringen tyckte om en eventuell datorskatt. Frågan hade ställts med anledning av vissa intervjuuttalanden som Olof Johansson hade gjort, där han fört fram tanken på att med en sådan skatt dämpa den datatekniska utvecklingen. I den debatten fick jag inget svar på frågan om vad regeringen tyckte, och jag sade redan då att jag därför kände mig föranlåten att ställa en motsvarande fråga till budgetministern, som ju är ansvarig för de här frågorna inom regeringen.

Däremot gav Olof Johansson i debatten en del personliga synpunkter, som inte precis lugnade mig. Han sade bl. a.: "Jag har t. ex. sagt i en intervju i Administrationstema att vi diskriminerar arbetskraften ekonomiskt i dag. Därför kan man tänka sig att omfördela skattevägen för att använda våra resurser rationellt. Om vi t. ex. flyttar över arbetsgivaravgifterna från de anställda till datorerna, så kommer vi att dämpa datoriseringstakten."

Olof Johansson fortsatte:

"Detta är alltså ett inlägg i debatten. Jag tycker att den debatten är viktig därför att vi just nu står inför ett beslut om huruvida vi skall gå en produktionsfaktorsbeskattningsväg eller en arbetsgivaravgiftsväg vid totalfinansieringen av den skattereform som har överenskommit."

Detta uttalande gjorde mig som sagt inte precis lugnare. I debatten försökte jag framhålla att det är utomordentligt angeläget för vårt näringsliv, för vår sysselsättning och faktiskt för vårt välstånd över huvud taget att vi tar i anspråk ny teknik.

Budgetministern ger i sitt svar ett bra besked på en punkt. Han tar, såvitt jag uppfattar det, klart avstånd ifrån tanken på en direkt datorskatt. Det är ett besked jag tackar för – jag kan möjligen beklaga att den i regeringen ansvarige för datafrågor inte kunde ge samma klara besked. Jag vill gärna fråga om budgetministerns uttalande kan tolkas så att han delar uppfattning-

en, att det verkligen är angeläget att vi tar i anspråk ny teknik med hänsyn till vårt näringsliv och, icke minst, med hänsyn till den framtida sysselsättningen.

Jag skulle också vilja ställa ytterligare en fråga till budgetministern. Ny teknik kan ju beskattas på mer än ett sätt. I svaret tar budgetministern, som sagt, ett klart avstånd från tanken på en direkt datorskatt, men introduktionen av ny teknik kan alltså försvåras också med andra skatter. Uttalandet av Olof Johansson pekade närmast i riktning mot att man genom en proms skulle dämpa den datatekniska utvecklingen. Jag vill därför fråga budgetministern om han menar att en produktionsfaktorbeskattning skulle kunna dämpa datoriseringstakten, som Olof Johansson sade, så att detta motverkade en nödvändig och viktig utveckling för ett ökat ianspråkstagande av ny teknik i våra företag och organisationer, i näringslivet över huvud taget.

Anf. 8 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag noterar att Joakim Ollén är nöjd med svaret på själva den fråga han har ställt.

Joakim Ollén framför nu ett par kompletterande frågor. Den första gällde min syn på behovet av ny teknik i Sverige, och svaret på den frågan är för mig helt givet. Jag har alltid hävdad att Sverige som industrination måste hålla sig i fronten bland industrinationer för att kunna fortsätta att hävda sin position i världshandeln och för att bibehålla marknaderna för sin exportindustri. Jag tror att Joakim Ollén är väl medveten om att ett av huvudmålen i vår ekonomiska politik har varit just att stärka konkurrenskraften, och då är den tekniska utvecklingen av stor betydelse. Jag menar att något av det bästa med det svenska samhället är att arbetsmarknadens parter på denna punkt alltid har varit överens om att man skall ta vara på nya möjligheter, men att man också skall uppmärksamma de problem dessa kan medföra – den sidan av debatten skall vi naturligtvis inte glömma, Joakim Ollén. Men det grundläggande svaret från min sida på den första frågan är att vi naturligtvis måste se till att hålla oss starka när det gäller teknisk utveckling och forskning.

Den andra fråga som Joakim Ollén ställer är hur jag ser på finansieringen av skattereformen. Joakim Ollén vet ju att det föreligger en överenskomst, och den står jag liksom regeringen i dess helhet självfallet fast vid. Det är en öppen fråga vilken finansiering vi skall ha. Jag har vid några tillfällen tillåtit mig att säga, att i ett läge där Sverige har svårt att hålla uppe investeringsaktiviteten på ett sådant sätt som i varje fall jag önskar och då vi eftersträvar åtgärder för att uppnå ett bättre investeringsklimat, då har naturligtvis, som jag ser det, produktionsfaktorsbeskattningen en hämmande inverkan. Men jag har därmed inte låst mig på något sätt. Jag har bara belyst att det här är den negativa sidan, om man väljer den finansieringsvägen. Eftersom det är ett huvudmål för mig att få upp investeringsaktiviteten och trygga jobben för de svenska löntagarna, så har jag därför en viss kritik mot det förslaget.

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om beskattning
av ny teknik på
exempelvis dator-
området*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om regeringens
tillståndsprövning
enligt förköpsla-
gen*

Anf. 9 JOAKIM OLLÉN (m):

Herr talman! När det gäller synen på den tekniska utvecklingen kan jag bara med tillfredsställelse, som det brukar heta, konstatera att budgetministern och jag är fullständigt överens. Vi är också överens i den del där budgetministern säger att det kan finnas problem med det här. Det ändrar emellertid inte min grundläggande inställning, nämligen att ny teknik kommer att vara förutsättningen för vårt välstånd även i framtiden.

Jag tycker att det i detta sammanhang kan finnas skäl att citera betänkandet Datateknik i industriproduktionen, avgivet av data- och elektronikkommittén, som säger: "Ny teknik med syfte att effektivisera produktionen får dels en *volymeffekt* som tenderar att *öka sysselsättningen*, dels en *rationaliseringseffekt* som innebär *mindre arbetskraft per producerad enhet*. Den sammanlagda effekten i industrin av dessa tendenser beror av en rad faktorer, bland annat den internationella ekonomiska utvecklingen i stort. Enligt DEK's mening leder dock en fortsatt satsning på rationalisering inom industrin under alla omständigheter till den mest gynnsamma sysselsättningsutvecklingen för svenskt näringsliv."

Skälet till att jag velat anföra detta citat är att jag just vill framhålla att det inte, som man gör gällande, är så att det nuvarande skattesystemet diskriminerar arbetskraften när det gäller valet mellan ny teknik och ökad sysselsättning. I själva verket finns det ett samband mellan dessa två faktorer, något som Rolf Wirtén och jag tycks vara överens om.

Om man har den inställningen är det självklart att man också gärna vill undvika andra typer av beskattning, som kan leda till att ny teknik inte befrämjas. Det var mot den bakgrunden som jag frågade budgetministern om promsen. Jag frågade inte direkt vilken finansieringsform han ville välja – jag förstår att han inte är beredd att svara på det nu. Men jag frågade honom om han menade att en proms skulle kunna få negativa verkningar på införandet av ny teknik. Om jag fattade budgetministern rätt har han svarat ja på den frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1981/82:88 om regeringens tillståndsprövning enligt förköpslagen

Anf. 10 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Med anledning av ett regeringsavgörande våren 1981 har Per Olof Håkansson frågat mig om jag anser att det vid regeringens tillståndsprövning enligt förköpslagen föreligger förköpsrätt för att genomföra en upprustning med enda syfte att inte obetydligt förändra lägenhetsindelningen i ett bostadshus.

Förköpsrätt föreligger enligt 1 § förköpslagen dels beträffande sådan fast egendom som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning, dels beträffande

sådan fast egendom som behöver rustas upp.

Frågan om enbart en olämplig lägenhetsindelning i en fastighet kan anses innebära att ett sådant upprustningsbehov föreligger att förköp kan ske måste naturligtvis prövas från fall till fall. I två enskilda ärenden har regeringen funnit att ändrad lägenhetsindelning inte var att anse som upprustning. Jag är inte beredd att i detta sammanhang göra något principiellt uttalande om hur förköpslagen skall tillämpas och därmed föregripa en prövning av kommande ärenden.

Anf. 11 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret på min med hänsyn till omständigheterna rätt långa interpellation, som anmälades den 19 november i fjol. Nu har jag fått ett kort svar. Jag tolkar det svaret i princip som ett nej. Det kan jag väl inte argumentera mot, eftersom jag frågat om bostadsministerns åsikt. Däremot vill jag alldeles klart markera att jag tycker att den inställningen är sakligt felaktig. Det borde vara så att förköpsrätt skall föreligga när kommunens enda syfte med köpet är att inte endast obetydligt förändra lägenhetsindelningen i ett bostadshus.

Jag utgår ifrån, herr talman, att vi inte har skilda meningar om att det är önskvärt att förändra en ensidig lägenhetsstruktur för att därmed påverka hushållssammansättningen. I min interpellation har jag citerat ett tidigare uttalande av bostadsministern i den delen, ett uttalande som var alldeles klart och koncist och som jag därför med glädje kan ansluta mig till.

Nu framgår det av svaret att bostadsministern inte vill fullfölja det resonemanget när det gäller förköpsgrunderna. Det tycks vara så, att man får förköpa för att sanera ett gårdsutrymme men inte för att ändra lägenhetsammansättningen – det anses tydligen mindre viktigt från bostadsociala synpunkter.

I och för sig är väl den här inställningen inte förvånande. Förköpslagstiftningen har ju mött motstånd från moderaterna från början, och de har också haft tillfälle att manifesteras det i regeringsarbetet.

Det bostadsministern nu säger är i sak att hon, i vart fall i den här delen, har hakat på de moderata ståndpunkterna och vill göra dem till praxis. Om det är så kan den här debatten självfallet inte åstadkomma någon ändring. Då återstår det bara att i vederbörlig ordning få prövat om den praxis som regeringen infört är förenlig med lagmotiven eller att komplettera lagstiftningen, så att frågan blir otvetydigt löst en gång för alla i den riktning som jag här har pläderat för.

Får jag sedan, herr talman, lägga till att svaret inte är bra för det vi i dag kallar stadsförnyelsearbetet. Att pröva från fall till fall är i och för sig en självklarhet. Frågan är hur man prövar och vad man utgår ifrån. Om handen som undertecknar är Birgit Friggebos men beslutsmeningen är dikterad av herrarna Bohman, Danell och Adelson, blir förmodligen innehållet litet annat.

Nu vill jag inte dra ut konsekvenserna av dagens debatt så långt som att påstå att regeringen är motståndare till stadsförnyelse, men jag hoppas

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om regeringens
tillståndsprövning
enligt förköpsla-
gen*

verkligen att bostadsministern är medveten om att svaret inte gör det lättare att på kommunal nivå fatta beslut i förköpsärenden, då det är fråga om en upprustning genom att en olämplig lägenhetsindelning ändras.

Har det tidigare rått osäkerhet på det här fältet om hur ett sådant beslut skulle komma att stå sig vid en överprövning, är i och för sig osäkerheten nu skingrad. Praxis är utbildad.

Att pröva från fall till fall är naturligtvis rätt, men om utgångspunkten är att en ändring av lägenhetsindelningen inte är att anse som upprustning, då är loppet kört, oavsett hur många fall man prövar.

Det är därför, herr talman, förvånansvärt att dagens mittenregering, synbarligen utan moderater, så kraftigt värnar om de moderata intressena, i vart fall när det gäller förköpslagen och dess tillämpning, och därmed på ett flagrant sätt går emot vad som uppenbart var avsett att gälla.

Anf. 12 Bostadsministern BIRGIT FRIGGEBÖ:

Herr talman! Det verkar som om Per Olof Håkansson är mindre intresserad av att diskutera sakfrågan än av att diskutera den parlamentariska situationen i regeringen.

Han har tolkat mitt svar på ett visst sätt. Jag ser inte att man kan utläsa exakt det som han har tolkat fram.

Bakgrunden till att Per Olof Håkansson har fått ett relativt kort och strikt hållet svar är egentligen det formella, nämligen att regeringen skall fatta sina beslut utifrån gällande lagstiftning, men inte göra några självständiga tolkningar av sina beslut och än mindre förklara hur regeringen kommer att tillämpa en lag i ett visst avseende. Mot den bakgrunden är det kanske t. o. m. tveklaktigt om interpellationen över huvud taget hade bort ställas eller besvaras.

Vid tillämpningen av förköpslagen får regeringen alltså, som jag har sagt tidigare, i varje enskilt ärende avgöra om det föreligger sådana omständigheter att upprustningsgrunden är tillämplig, dvs. om upprustningsbehovet inte är obetydligt ur kvantitativa och kvalitativa synvinklar.

Per Olof Håkansson har också i sin fråga refererat till ett uttalande i en proposition tidigare om behovet av att göra förändringar i bostadsområden, där det finns en ensidig lägenhetsstruktur.

Jag tror inte att det råder delade meningar över huvud taget i denna kammare i den frågan. Tillvägagångssätten vid en förändring kan naturligtvis vara många liksom användandet av olika typer av genomförandeinstrument. Att vi har många aktiviteter i gång när det gäller stadsförnyelsen är fullt klart. Det kommer också att finnas anledning för denna kammare att ganska snart ta ställning till ytterligare frågor när det gäller stadsförnyelsen. Det är viktiga frågor både när det gäller möjligheten att förändra bostadsbeståndet från bostadssocial synpunkt och när det gäller att sysselsätta byggarbetskraft och byggmaterialindustrin, när nyproduktionen nu är på nedåtgående.

Anf. 13 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Det är Birgit Friggebo och regeringen som har haft att välja på att svara på frågan om förköpsrätt föreligger vid en upprustning med enda syfte att inte obetydligt ändra den aktuella lägenhetsindelningen, eller att säga nej till det.

Svaret är såvitt jag kan förstå ett nej – ett nej som inte ändras av Birgit Friggebos senare inlägg. Detta nej innebär att man har fortsatt med den praxis som har bildats genom regeringens hantering av två fall. Det är en praxis som går emot, som jag läser det, de tidigare lagmotiven. Det är en praxis som går emot de uttalanden som formulerats i ett enigt civilutskotts-betänkande, vilket riksdagen ställde sig bakom. Det innebär att man tagit ståndpunkt mot förköpslagen i den meningen att man gjort användnings-möjligheten snävare. Det innebär på sitt sätt också att man har gått emot stadsförnyelsearbetet. Därmed har man också gått emot förverkligandet av en social bostadspolitik. Men man går med moderaterna. Det är viktigt att notera det.

Jag försökte säga förra gången, och jag skall inte förlänga debatten ytterligare, att nu får andra än Birgit Friggebo och jag vara med och granska om den praxis som regeringen har infört är förenlig med de lagmotiv som jag läser på det sätt jag har refererat. Svarar man ja på den frågan tycker jag att lagstiftningen skall ses över i den riktning jag pläderat för. Svarar man nej, har regeringen satt sig i en litet pinsam situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1981/82:171 om forskning kring jämställdhets- och kvinnofrågor

Anf. 14 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Marie Nordström har frågat vilka åtgärder jag avser vidta för att ge forskning kring jämställdhets- och kvinnofrågor en fastare ställning.

I årets budgetproposition föreslår jag dels att en professur i kvinnohistoria inrättas vid universitetet i Göteborg – i anslutning till de kvinnohistoriska samlingarna vid detta universitet –, dels att de särskilda medlen till jämställdhetsforskning under anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna ökas. De senare medlen används bl. a. för att finansiera de fora för kvinnliga forskare och kvinnoforskning som finns vid universitetet.

Jag vill också påminna om att jag i förra årets budgetproposition beräknade medel för en tjänst med inriktning på kvinno- och jämställdhetsforskning vid universitetet i Uppsala.

I detta sammanhang bör också nämnas att humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet nyligen inrättat en programkommitté för kvinnoforskning. Riksbankens jubileumsfond ger sedan flera år ett omfattande stöd till jämställdhetsforskning.

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om forskning
kring jämställd-
hets- och kvinno-
frågor*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om forskning
kring jämställd-
hets- och kvinno-
frågor*

Anf. 15 MARIE NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det positiva svaret från utbildningsministern. Det är mycket glädjande att en professur i kvinnohistoria inrättas vid Göteborgs universitet, så att den forskningsverksamhet som Gunnar Qvist startade med inriktning på tvärvetenskaplig kvinnohistoria kan fortsätta. Det står i propositionen att ämnesområdet har god tillströmning av forskarstuderande. Detta gäller inte bara den kvinnohistoriska forskningen vid Göteborgs universitet. Jag har de senaste dagarna fått in många uppgifter om kvinno- och jämställdhetsforskning från Lund, Stockholm, Uppsala och Linköping. Det skulle ta alldeles för lång tid att räkna upp alla projekt, men jag vill ta ett axplock.

I Stockholm är 31 redovisade forskningsprojekt av 100 av jämställdhetskaraktär inom t. ex. historisk, filosofisk, språklig, juridisk och samhällsvetenskaplig sektion.

I Uppsala finns kvinnoforskningsprojekt enligt uppgift vid minst sex institutioner, t. ex. i ämnena engelska, franska, nordiska språk, barnavård, ekonomi och teknik.

I Lund är ett tjugotal avhandlingsprojekt som rör kvinnoforskning på gång inom olika fakulteter. Av särskilt intresse är ett projekt som syftar till att ge information om kvinnoforskning till grundskolans lärare via studiedagar. Vidare skall man i Lund starta en granskning av universitetets kurslitteratur ur jämställdhetssynpunkt. Arbetet skall utföras i samarbete med Sveriges förenade studentkårer i Forums regi.

Göteborgs universitet har sedan länge flera kvinno- och jämställdhetsarbeten på gång. Inom kvinnohistoriska seminariet arbetar redan etablerade kvinnohistoriska forskare.

Från Linköpings universitet rapporteras flera intressanta forskningsprojekt, exempelvis i ämnet pedagogik om kvinnor och vuxenutbildning, från tekniska högskolan om kvinnor i tekniken och från medicinska institutionen om bl. a. effekter på fosterdiagnostik.

Jag vill med denna snabbinventering framhålla att det är kvinnoperspektivet som ställs i centrum. Det är ju det gemensamma och centrala för jämställdhets- och kvinnoforskning. Det är viktigt att peka på att detta inte kommit fram i den av män hittills dominerade forskningen. Mansdominansen inom forskningen har också haft rent vetenskapliga konsekvenser. Främst märks detta i problemformulering och vid val av forskningsområden. Kvinnornas historia, arbetssituation, kultur, språk och identitetsutveckling hör till de försummade områdena inom forskningen. En ökad satsning på kvinnoforskning behövs för att vi bättre skall kunna förstå våra villkor i dag, för att vi skall kunna korrigera en mansdominerad teoribildning på vissa områden och för att vi skall kunna ta fram mönster och identifikationsobjekt.

När det gäller de medel som anvisats för uppbyggnad av basorganisationen för jämställdhetsforskning vid universiteten har man noterat det tråkiga i att det i vissa fall saknas vilja hos rektorsämbetena att tillmötesgå Forum för kvinnliga forskare med basresurser, t. ex. lokaler och inredning. Jag skulle

vilja fråga om utbildningsministern aktivt vill medverka till att gå kvinnliga forskare till mötes när det gäller de här anslagen.

Anf. 16 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! De medel som anvisas disponeras av de lokala högskolorna och universiteten inom de ramar som har angivits. När det står jämställdhetsforskning innebär det naturligtvis inte bara dessa fora för kvinnliga forskare utan kan också gälla andra jämställdhetsprojekt, men självfallet utgår jag från att universiteten anvisar medel till projekt som ligger inom ramen för jämställdhetsforskning.

Anf. 17 MARIE NORDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det skulle vara bra att få veta alldeles säkert att utbildningsministern aktivt vill medverka till att vid resp. universitet – kanske genom att litet stöta på rektorsämbetena – just hjälpa Forum för kvinnliga forskare till lokaler och inredning av dessa.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1981/82:178 om viss översyn av de etiska reglerna för lokalradion

Anf. 18 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Erling Bager har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för en översyn av de etiska regler som gäller för lokalradion särskilt i vad avser könsdiskriminerande inslag i programmen.

Frågan föranleds av ett inslag i programmet "Kabaré apropå" som sändes i lokalradion över Göteborgsområdet den 28 oktober med repris den 1 november.

Det är inte min uppgift att yttra mig om enskilda program i radio och TV. Det ankommer på radionämnden att pröva om brott har förekommit mot gällande bestämmelser.

Jag vill däremot hänvisa till att radiolagen, 6 §, bl. a. innehåller bestämmelsen att programföretag skall hävda "– – – principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet". I specialmotiveringen till denna bestämmelse (1978 års radioproposition) anger jag att den också avser hävdandet av jämställdhet mellan män och kvinnor.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att avtalet mellan regeringen och Sveriges Lokalradio Aktieföretag innehåller en tydlig föreskrift om att den enskildes privatliv skall respekteras i programverksamheten, om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

Dessa uttalanden, som riksdagen har ställt sig bakom, och föreskriften i avtalet är enligt min uppfattning fullt tillräckliga för att garantera att könsdiskriminerande inslag, eller inslag som träder den enskildes rätt till

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om viss översyn
av de etiska reg-
lerna för lokalra-
dion*

*Om viss översyn
av de etiska reg-
lerna för lokalra-
dion*

respekt för sitt privatliv för när, inte skall behöva förekomma i programverksamheten. Jag finner inte någon översyn av gällande bestämmelser erforderlig.

Anf. 19 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är de grova anspelningar som förekom i lokalradioprogrammet "Kabaré apropå" den 28 oktober 1981. Enskilda namngivna människor vid en kommunal förvaltning i Göteborg utsattes för hämningslöst kränkande påhopp.

I det aktuella programmet förekom könsdiskriminerande inslag på ett uppenbart sätt. En bred allmän opinion inkl. berörda fackföreningar har uttryckt sin avsky inför detta s. k. satirprogram.

Utbildningsministern har nu klarlagt att nuvarande regler inte tillåter könsdiskriminerande inslag. Jag ser därför med tillförsikt fram mot kommande utslag från radionämnden, dit programmet är anmält. Programmet är nu även anmält till allmänt åtal.

Jag är införstådd med att utbildningsministern inte kan yttra sig om enskilda program i radio och TV. Men är det ändå inte oroande att övertramp av den här arten sker alltför ofta? I fråga om det här nämnda programmet gäller det en programredaktör som tycker att det är stimulerande med rutinmässiga anmälningar till radionämnden. Enligt redaktörens egen uppgift i Aftonbladet närmar sig antalet till radionämnden anmälda program siffran 100.

Mina frågor blir: Är övertrampen oroande? Är det rimligt att det inte blir några som helst konsekvenser för en vid flertalet tillfällen av radionämnden prickad programansvarig?

Anf. 20 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Låt mig först än en gång klargöra att jag inte har någon anledning att diskutera enskilda program eller programinslag.

I den mån övertramp förekommer beror det enligt min mening inte på att föreskrifterna för programverksamheten skulle vara bristfälliga. Uppmärksamheten måste snarare riktas på den praxis som småningom har utvecklats inom programföretagen när det gäller tillämpningen av gällande bestämmelser.

Jag har ingen grund för att påstå att de ansvariga inom programföretagen skulle brista i uppmärksamhet på det problem som här föreligger. Jag uppmärksamade t. ex. att programdirektören vid Sveriges Riksradio för något år sedan svarade på en fråga i personaltidningen Antennen som just rörde spänningen mellan gällande lagar och föreskrifter och enskilda producenters personliga uppfattningar om hur programverksamheten skall utformas.

Programdirektören uttalade därvid bl. a. följande: "De som arbetar inom Riksradien har i och med anställningen åtagit sig att tillämpa bestämmelser-

na i Radiolagen och avtalet med staten om hur programverksamheten skall utövas.

Är man inte beredd att följa bestämmelserna utan i stället väljer att nonchalera dem och även förakta radionämndens utslag anser jag att man bör ompröva sin anställning som radioreporter."

Han sammanfattar Sveriges Riksradios syn på de anställdas förhållande till lag och avtal så här: "Den som inte vill eller inte anser sig kunna följa de lagar och avtal som styr programverksamheten skall heller inte ha rätt att göra program."

Jag delar den uppfattningen. Men det är inom programföretagen man har att dra de praktiska slutsatserna när det gäller brott mot gällande lag och avtal.

Anf. 21 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för detta uttryckliga klarläggande av hur man bör tolka de regler som finns. Jag tycker själv att det är ganska klart hur gällande regler skall tolkas. Jag hoppas att de ansvariga inom programverksamheten också drar slutsatserna av dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på frågorna 1981/82:181 och 185 om statsbidrag till viss studiecirkelverksamhet

Anf. 22 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Görel Bohlin har frågat mig om jag vill medverka till att gränsdragningen mellan statsbidragsberättigad och icke statsbidragsberättigad studiecirkelverksamhet mjukas upp.

Ylva Annerstedt har frågat mig om jag vill medverka till att det nya statsbidraget till folkbildningen inte förhindrar studiecirkel i dans.

Jag besvarar de båda frågorna i ett sammanhang.

I den folkbildningsproposition som riksdagen förra våren tog ställning till (1980/81:127) behandlas frågan om gränsdragningen mellan sådan cirkelverksamhet som skall kunna få statsbidrag och sådan som inte skall kunna få det.

Jag framhöll i det sammanhanget att denna fråga måste följas och prövas i en fortlöpande diskussion mellan tillsynsmyndigheten, dvs. skolöverstyrelsen (SÖ), och studieförbunden allteftersom verksamheten utvecklas.

I anledning av Ylva Annerstedts fråga om jag vill medverka till att studiecirkel i dans också fortsättningsvis skall kunna bedrivas med statsbidrag – jag utgår från att det är det frågan gäller – vill jag anföra följande.

Jag har mig bekant att SÖ under avsevärd tid haft speciell uppmärksamhet riktad på dans som studiecirkelämne. Särskilda avgränsningar har i samråd med studieförbunden gjorts för att skapa garantier för att cirkelverksamhe-

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om statsbidrag
till viss studiecirkelverksamhet*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om statsbidrag
till viss studiecir-
kelverksamhet*

ten i detta ämne skall svara mot de allmänna krav som ställs för att statsbidrag skall kunna utgå. Jag finner dessa insatser mycket positiva och ser dem som exempel på det samarbete mellan tillsynsmyndigheten och studieförbunden som fortlöpande behövs. Jag har förstått att det är kvarstående svårigheter som motiverat att man inom SÖ nu vill pröva att ställa dansen utanför de ämnen som kan studeras i cirkel med statsbidrag. Ambitionen att i samarbete mellan SÖ och studieförbunden åstadkomma en tydlig gränsdragning ligger helt i linje med den fördelning av ansvar och uppgifter som gjordes i propositionen.

Jag vill dock fästa uppmärksamheten på vad som också sades i det sammanhanget:

I olika sammanhang har ifrågasatts om studier i vissa enskilda ämnen bör kunna berättiga till statsbidrag. Enligt min mening ankommer det inte på regering och riksdag att i detalj reglera vilka ämnen som kan godkännas för statsbidrag. Bedömningen om en studiecirkel skall berättiga till statsbidrag måste göras utifrån syftet med studierna och förutsättningarna att i det enskilda fallet i rimlig utsträckning uppnå detta syfte.

Tanken bakom detta uttalande i propositionen var att det beträffande varje ämne som kommer i fråga för cirkelstudier med statsbidrag bör vara möjligt att göra sådana avgränsningar att de grundläggande kraven för statsbidrag uppfylls. SÖ och studieförbunden har tydligen när det gäller dansen kommit till ett annat resultat.

Några föreskrifter som skulle innebära att statsbidrag inte kan utgå till studiecirkel i konst och konsthantverk har enligt vad jag erfarit inte utfärdats av SÖ.

Med hänsyn till att riksdagen så nyligen har fattat beslut i dessa frågor är jag inte beredd att medverka till några förändringar av gällande regler.

Anf. 23 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Som jag sade i min fråga anser jag att studieförbundens rika utbud av kurser inom konst- och kulturområdet stimulerat många människor att utveckla det intresset vidare. Jag har inom min bekantskapskrets några exempel på kursdeltagare som från en enkel början genom kurs i studieförbund i konstämnen och gamla tillverkningsmetoder avancerat, i några fall till duktiga utövande konstnärer och i något fall genom allt djupare studier till egen, kvalificerad forskning inom ämnet.

Statsbidraget gör att kurserna kan hållas på en avgiftsmässigt vettig nivå. Det gör det således möjligt för många människor att delta. Att många människor ges denna möjlighet är enligt min mening kriteriet på folkbildningsverksamhet i djupaste mening. Ur dessa grupper rekryteras också ibland eliten, konstutövarna och forskarna. Och i varje fall är detta den grupp som framför allt utgör publik, en förutsättning för eliten. På samma sätt som vi i idrottssammanhang behöver en breddidrott, varifrån såväl vissa elitämnen som alla de som rent allmänt intresserar sig för idrott rekryteras,

behövs stimulans av intresset hos den grupp som "lär sig" konst av skilda slag.

Vad beträffar danskurserna kan det ju om dem påstås att det är fråga om motion och ingenting annat, men riktigt så enkelt är det inte. Dans ger motion, men det kan också vara fråga om ett djupt intresse av det slag som jag tidigare nämnt. Kurser i olika dansformer har intresserat olika grupper. Så är fallet beträffande exempelvis folklig dans, historiska danser, internationell folklig dans, klassisk balett osv. Motion och dans ger dessutom glädje samt fysiskt och psykiskt välbefinnande. Ett brett dansintresse bland såväl ungdomar som vuxna, alltså bland dem som efterfrågar de aktuella studieförbundskurserna, smittar också av sig t. ex. på barnen. Och för barn är dans och rörelselekar en nödvändighet. Det är min bestämda uppfattning, och därvidlag har jag stöd av en rad forskare. Dans är terapi för barn och bidrar positivt till barns såväl fysiska som intellektuella utveckling.

Här finns alltså ett samband mellan det intresse som stimuleras genom studieförbundens kurser och det fördjupade intresse och de kunskaper som utvecklas av ett fåtal, men å andra sidan finns det också samband med det intresse som kan och bör leda till att våra barn får den glädje och stimulans de har rätt till.

SÖ:s gränsdragning mellan statsbidragsberättigade och icke statsbidragsberättigade kurser inom det estetiska området tycks mig således ganska orättvis.

Av statsrådets svar framgår att statsrådet inte känner till att SÖ har utfärdat föreskrifter som innebär att statsbidrag inte kan utgå för studiecirk- lar i konst och konsthantverk. Jag har i min hand SÖ-FS 1981:138, där det står:

"Cirklar i konst, slöjd och konsthantverk som uteslutande har till ändamål att ge kunskaper för framställning av produkter kan inte få statsbidrag."

Herr talman! Jag skulle gärna vilja ha statsrådets kommentar till den här föreskriften från SÖ.

Anf. 24 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Jag får tacka utbildningsministern för svaret.

För det första vill jag fästa uppmärksamheten på vad utbildningsministern uttalade om vikten av att ett samarbete mellan studieförbunden och tillsynsmyndigheten fortlöpande pågår. Det är självfallet så att cirkelverksamheten för varje ämne skall stämma överens med de allmänna krav som ställs för att statsbidrag skall kunna utgå, och det är positivt att man gemensamt finner en framkomlig väg att definiera innehållet.

För det andra underströk statsrådet vad som uttalades i folkbildningspropositionen om bedömningen av i vilka fall en studiecirkel skall berättiga till statsbidrag. Tanken bakom detta var alltså att det för varje ämne bör vara möjligt att göra sådana avgränsningar att de grundläggande kraven för statsbidrag uppfylls. Det anser jag vara den springande punkten när det gäller dels att säkerställa mångfalden av studieförbundens estetiska utbud,

Nr 58

Ondagen den
13 januari 1982

*Om statsbidrag
till viss studiecir-
kelverksamhet*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om statsbidrag
till viss studiecirkelverksamhet*

dels också att säkerställa olika människors tillgång till studiecirklar på lika villkor. Görel Bohlin utvecklade detta en hel del.

Jag har också den uppgiften att man i vissa fall skall kunna studera konst och konsthantverk med statsbidrag. Då uppkommer det förhållandet att den som föredrar att t. ex. studera vårt kulturella arv när det gäller konst och konsthantverk kan göra det i cirklar med statsbidrag, men den som vill studera vårt kulturella arv när det gäller t. ex. folkdans och historiska danser kan inte göra det. Man frågar sig då: Var finns logiken och var finns rättvisan?

Utbildningsministern säger sig inte vara beredd att medverka till några förändringar när det gäller principerna för gränsdragning mellan statsbidragsberättigad och icke statsbidragsberättigad studiecirkelverksamhet. Med hänsyn till vad som sades i propositionen menar jag inte heller att det behövs, men jag ifrågasätter om SÖ:s beslut verkligen följer tankarna i propositionen.

Jag vill därför fråga om utbildningsministern är beredd att medverka till att antingen undanröja SÖ:s beslut, som ju gäller budgetåret 1982/83, eller till att det efter 1982/83 skall finnas möjligheter att med statsbidrag anordna studiecirklar också i dans.

Anf. 25 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Till Görel Bohlin vill jag säga att när det gäller konst och konsthantverk finns det inget generellt förbud. Däremot finns det en gränsdragning mot cirklar som bara sysslar med tillverkning, och det är en gammal avgränsning som det gäller.

Ylva Annerstedt frågar om jag vill medverka till att SÖ:s beslut när det gäller statsbidrag till dans för budgetåret 1982/83 omprövas eller medverka till att möjligheten att få statsbidrag till cirkelverksamhet vid dans återinförs efter det budgetår det nyligen fattade beslutet gäller.

Jag konstaterar att skolöverstyrelsens beslut har tillkommit på rekommendation av gränsdragningsnämnden, det speciella organ med företrädare för studieförbunden och SÖ som har att behandla just sådana här frågor.

Beslutet är alltså tillkommet i den ordning som förutsätts i folkbildningspropositionen och i riksdagsbeslutet. Jag har inte för avsikt att träda SÖ i ämbetet och undanröja dess beslut.

Den verksamhet på dansens område som från den 1 juli i år inte kan bedrivas med stöd av bidraget till studiecirkelverksamheten kan däremot fortfarande – utan hinder av det beslut SÖ fattat – bedrivas inom ramen för vad som nu kallas kulturverksamhet i folkbildningen och till vilken verksamhet särskilt statsbidrag utgår.

Jag uppfattar inte SÖ:s beslut som uttryck för någon önskan att nedvärdera dansen som kulturyttring. Däremot har svårigheterna tydligen varit stora att åstadkomma en tillfredsställande gränsdragning mellan sådan verksamhet som lämpligen kan bedrivas i studiecirkelform och sådan som inte fyller kraven i det avseendet.

Jag utgår från att man under det här året får goda erfarenheter av hur det

praktiskt fungerar när man organiserar dansen inom kulturverksamheten och utnyttjar de bidragsmöjligheter som därvid står till buds.

Anf. 26 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Det är glädjande att höra att utbildningsministern ändå är positiv till att man under det kommande året försöker finna lösningar som gör det möjligt att studera också dans i studiecirkelform.

Jag tycker att det bör finnas en möjlighet att främja också den estetiska verksamheten inom studiecirkelns form, just därför att det ger olika grupper tillgång till cirklar. Som det nu är, blir det stora skillnader mellan dem som vill ägna sig åt konst eller konsthantverk och dem som vill studera dans.

Jag skulle också vilja anföra ett citat ur folkbildningspropositionen, ett annat än det som utbildningsministern androg i sitt svar. Där står nämligen också: "Den estetiska verksamheten är – rätt bedriven – en viktig del av det fria och frivilliga folkbildningsarbetet och en stor tillgång i arbetet med att förverkliga samhällets kulturpolitiska mål." Jag menar att i den delen skall också dans kunna räknas in i fortsättningen.

Anf. 27 GÖREL BOHILIN (m):

Herr talman! Jag förstår utomordentligt väl att man kan behöva avgränsa statsbidragsberättigad och icke statsbidragsberättigad kursverksamhet bättre än som hittills har skett. De kurser som jag har nämnt tycker jag dock borde räknas till de statsbidragsberättigade, eftersom de onekligen – och den uppfattningen tror jag också utbildningsministern har – har så stor betydelse för stora grupper och har ett så starkt samband med kulturell verksamhet på annan nivå.

Jag har en känsla av att det brister litet grand i samråds- och informationsverksamheten mellan skolöverstyrelsen och studieförbunden, och jag har en förhoppning att det på den punkten skall bli bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1981/82:144 och interpellation 1981/82:98 om åtgärder mot viss politisk studiecirkelverksamhet

Anf. 28 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Margareta Gard har frågat mig om jag är villig att medverka till att anställda inte skall ha rätt att under arbetstid delta i studiecirklar med uttalad partipolitisk inriktning och därmed uppbära timstudiestöd.

Alf Wennerfors har frågat mig om jag vill medverka till att vuxenstudiestödet inte utnyttjas för att genom studier på arbetstid göra socialdemokratiska medlemmar rustade för att delta i valarbetet inför valet 1982.

Frågan om rätten att under arbetstid delta i utbildning faller inom arbetsmarknadsministerns ansvarsområde. Jag inskränker mig därför till att ta upp frågan om rätt till timstudiestöd.

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Rätten till timstudiestöd regleras i studiestödslagen (1973:349) och studiestödsförordningen (1973:418). I studiestödslagen stadgas att timstudiestöd kan utgå till studerande som deltar i utbildning av det slag som regeringen eller den myndighet som regeringen utser bestämmer.

I studiestödsförordningen sägs att timstudiestöd kan utgå till studerande som deltar i sådana studiecirkel som avses i 11–18 §§ i förordningen (1981:518) om statsbidrag till studiecirkel m. m. Närmare bestämmelser om vilka studiecirkel som ger rätt till timstudiestöd skall meddelas av skolöverstyrelsen (SÖ) efter samråd med centrala studiestödsnämnden.

Till ledning för SÖ när det gäller att fastställa vilka studiecirkel som berättigar till timstudiestöd finns mina uttalanden i folkbildningspropositionen (1980/81:127). Jag uttalade där att timstudiestöd, sedan nya statsbidragsbestämmelser för studiecirkel införts, skall utgå till i princip samma typ av cirkel som tidigare, dvs. till språkcirkel, samhällsinriktade cirkel, fackliga cirkel och cirkel som vänder sig till handikappade.

Med ledning av gällande bestämmelser och de föreskrifter som SÖ har utfärdat fattar vuxenutbildningsnämnderna i länen beslut om timstudiestöd. Det ankommer på centrala studiestödsnämnden att utöva tillsynen över vuxenutbildningsnämnderna.

När det gäller att bestämma vilka studiecirkel som berättigar till timstudiestöd är det således SÖ som har det direkta ansvaret. Jag utgår från att SÖ utfärdar de föreskrifter som behövs och också följer tillämpningen. I den mån ytterligare klarlägganden från regeringens sida skulle anses erforderliga, förutsätter jag att SÖ anmäler ett sådant behov.

Anf. 29 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Jag får tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Men jag är något förvånad över att svaret har dröjt till den 13 januari när jag ställde min fråga till utbildningsministern redan den 26 november.

Svaret som utbildningsministern ger är undanflyktande i vad gäller ansvaret för timstudiestödet. Utbildningsministern hänvisar till att SÖ har att bestämma vilka cirkel som berättigar till timstudiestöd. Men det är ändå utbildningsministern som bär det yttersta ansvaret för utbildningsfrågorna och stödet till dessa. Det visar också utbildningsministerns uttalande i proposition 1980/81:127, där det anges vilka cirkel som skall erhålla timstudiestöd: språkcirkel, samhällsinriktade cirkel, fackliga cirkel och cirkel som vänder sig till handikappade. Att de samhällsinriktade cirkelna även skulle omfatta partipolitik är svårt att förstå för andra än socialdemokrater och utbildningsministern.

Enligt de uppgifter jag fått är det en något egendomlig beslutsordning i dessa ärenden. Efter det att utbildningsministern avgjort vilka studiecirkel som berättigar till timstudiestöd utfärdar SÖ efter samråd med centrala studiestödsnämnden närmare bestämmelser om timstudiestödet. Därefter skall vuxenutbildningsnämnderna i länet bevilja stöd. Men det slutliga och avgörande beslutet ligger hos studieförbunden själva, som avgör om studiecirkeln är samhällsinriktad eller ej. Anser då studieförbunden att det är

en samhällsinriktad studiecirkel så utgår ett tilläggsbidrag, och därmed är deltagarna automatiskt berättigade till timstudiestöd.

Har utbildningsministern möjligen tänkt på vad som kan hända om alla studieförbund skulle starta liknande studiecirkelar inför ett val? Eller anser utbildningsministern att detta endast är en företeelse hos ABF och att socialdemokraterna behöver en extra dusör inför valet?

Jag förutsätter att en medlem av regeringen, om än utbildningsminister, är medveten om den ekonomiska situation som landet befinner sig i och under vilka förhållanden svensk industri arbetar. Vid en jämförelse med de 15 viktigaste industriländerna inom OECD visar det sig att Sverige har en betydligt lägre produktivitet än de övriga länderna. Man blir betänksam och frågar sig om vi någonsin skall kunna hävda oss gentemot våra konkurrentländer och därmed förbättra landets ekonomi, när rätten till frånvaro på våra arbetsplatser utökas och – som i detta fall – också skall omfatta partipolitisk skolning inför ett val. Det är inte heller utan svårigheter för företagen att under några timmar på dagen finna fullgoda ersättare, något som också är förenat med merkostnader.

Jag ser med oro på att man ytterligare belastar näringslivet med problem och kostnader i stället för att öka förståelsen för dess i många fall redan bekymmersamma situation.

Det system som utbildningsministern har medverkat till och vars principer är hämtade från öststaterna, där partipolitik ingår som en del av arbetet, är främmande för vårt demokratiska samhällssystem.

Anf. 30 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka utbildningsministern för svaret.

Det var Margareta Gard som först upptäckte den här verksamheten, och hon agerade föredömligt snabbt genom att ställa en fråga till utbildningsministern. Jag fick kännedom om saken litet senare och satte då värde på att min partivän hade ställt frågan till utbildningsministern och att hon över huvud taget hade aktualiserat den.

Jag kunde i och för sig ha nöjt mig med detta. Men i en sådan här frågedebatt – kom jag så småningom på – kan ju en socialdemokrat inte gå upp i talarstolen och försvara vad man har hittat på. Därför bestämde jag mig för att ge möjlighet till en interpellationsdebatt i vilken fler kan delta, inte minst representanter för det socialdemokratiska partiet och den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Jag förutsätter också att representanter för den gruppen nu kommer att ge sin syn på den här verksamheten till känna.

I övrigt instämmer jag i och vill understryka vad Margareta Gard redan har anfört.

Jag skall härutöver be att få framföra några kompletterande synpunkter, vilket jag hinner göra eftersom detta är en interpellationsdebatt. Det studiematerial som skall användas i verksamheten består av den s. k. studiehandledning som jag här visar upp, nämligen det socialdemokratiska partiprogrammet, en skrift av Ingvar Carlsson och Anne-Marie Lindgren med titeln "Vad är socialdemokrati" – och den handlar enbart om det – samt

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

boken "Framtid för Sverige, förslag till handlingslinjer för att föra Sverige ur krisen". Det är det socialdemokratiska handlingsprogrammet, som antogs på partistyrelsens sammanträde den 16 juni 1981. Studiematerialet består alltså av böcker som enbart talar om var socialdemokraterna står och hur de ser på de politiska frågorna i Sverige just nu.

Om detta budskap var allsidigt och objektivt framfört skulle jag inte säga så mycket. Men när man börjar studera det och finner att det kännetecknas av ensidighet och osaklighet samt att det är demagogisk valpropaganda i kubik, blir man faktiskt litet upprörd. Framför allt kännetecknas skriften "Framtid för Sverige" av den tekniken. I förordet står det först att syftet med studierna är att sprida kunskap om programmet, lära ut argument och göra medlemmarna rustade att delta i ett valarbete som måste till för en socialdemokratisk valseger den 19 september 1982.

Sedan börjar man direkt i inledningen med att säga: "Högerkrafterna vädrar morgonluft. I hägnen av krisen arbetar de på att driva politiken åt höger. Jämlikhetssträvanden kan inte, säger man, förenas med framgångsrik krispolitik. Egoismen underblåses. Solidariteten sätts på undantag."

På ett annat ställe står det: "Vi måste föra ut vårt ideologiska och politiska alternativ samtidigt som vi avslöjar ihålligheten och falskheten i högerpropagandan." O.K., säger jag igen, om det vore så att man i det här materialet redovisade vad vi verkligen har sagt, vad vi står för och de handlingar som finns, dels i det politiska materialet inom partiet, dels i det material som finns här i riksdagen, och ni *där* avslöjade oss, då kunde jag förstå det. I så fall kunde jag ha förståelse för tekniken. Men det kan jag inte nu.

På en annan sida står det: "Klara dig själv och skit i andra!" Det skulle alltså vara det sätt på vilket vi ser på hur politiska problem skall lösas.

Här står det också om hur man skall studera detta – "Hur jobbar vi i cirkeln?" – men inte ett enda ord om att man också borde använda sig av det material som jag alldeles nyss avsåg. På ett ställe står det: "En viktig uppgift för deltagarna blir att under studiarbetets gång föra in argument från motståndarsidan i cirkeldiskussionerna." Där finns det faktiskt något av det, men däremot inte något exempel på vilket slag av material man menar. Det finns inte någonting i hela materialet som kan sägas vara citerat ur någon partimotion som har inlämnats av folkpartiet, centerpartiet eller moderata samlingspartiet.

Man beskriver vår syn på demokrati och jämlikhet på ett sätt som är rent uppseendeväckande. Jag tycker faktiskt att det här skall stå vad vi verkligen säger i sådana frågor och inte att det skall vara präglad av förvanskningar på ett så upprörande sätt. Det finns ett exempel på vad Gösta Bohman har sagt för flera år sedan då han skulle ha motiverat sitt motstånd mot ekonomisk demokrati: "– – – svetsaren säkert skulle sova dåligt om natten, om han måste vara med och ta ansvar för företaget." Detta är ett gammalt argument som man nu har fört fram och som icke har någon förankring i verkligheten. Vad Gösta Bohman menade med svårigheterna med den ekonomiska demokratin och medbestämmanderätten var att vi måste vara utbildade för detta, men det förvanskade man redan då och sade att svetsaren skulle sova

dåligt om natten, om han måste vara med och ta ansvar för företaget. Så menade inte alls Gösta Bohman, och vi har flera gånger sagt att man har missförstått det hela. Men nu för man fram det som ett viktigt argument i den här valpropagandan.

Man säger här vidare att vi är emot den offentliga sektorn. Därvid anger man inga sakliga skäl för detta, utan man bara påstår det. Man säger att vi icke är för att människor skall ha det någorlunda skapligt och någorlunda lika skapligt. Däremot har vi alltså sagt – och vi står för det – att vi skall ha en grundtrygghet för alla människor, och den politik som trepartiregeringen har drivit från år 1976 – i några olika perioder – har tydligt visat på detta. De handikappade, exempelvis, har aldrig fått så mycket i ytterligare anslag som just under denna period. Jag vill därmed inte ha sagt att inte också socialdemokraterna har medverkat till detta, men jag vill påpeka det därför att vi där står för samma syn på hur vi skall lösa problemen för människor som är svaga och som behöver stöd.

Herr talman! Det här inlägget skulle kunna göras mycket långt. Jag kunde läsa och citera mycket mer ur denna bok. Men jag hoppas att jag har gjort klart för kammarens ledamöter vilken osaklig produkt detta är. Om detta material bara användes internt i partiarbetet, skulle det vara partiets sak. Å andra sidan kan man ju göra den reflexionen, att om ett partis material görs på det här sättet och används bland partiets valarbetare på det här sättet, kan jag förstå om människor tappar förtroendet för både oss politiker, våra argument och den politiska debatten över huvud taget. Jag menar att skall vi – vi övriga 50 % av människorna i Sverige – vara med om att betala för den här verksamheten, som skall syfta till en socialdemokratisk valseger och till införande av fondsocialism, då går det väldigt långt.

Dessutom skall det ske på arbetstid, samtidigt som det svenska näringslivet har stora lönsamhets- och produktivhetsproblem.

Om vi hade liknande arbetstidsförhållanden som för 30–40 år sedan, då vi arbetade ofantligt mycket mer per vecka, skulle jag kunna känna förståelse för denna propå. Men genom avtal och lagstiftning – det vet ni alla här i kammaren – arbetar vi i Sverige i dag ett avsevärt mindre antal timmar per år än man gör i flertalet andra länder. Årsarbetstiden för en heltidsarbetande i Sverige går under 1 700 timmar i dag. I andra länder är den upp till 400 timmar längre per år för en heltidsanställd. Nog borde vi ha tid att ägna oss åt denna sak på icke arbetstid.

Jag vill ställa två frågor till den socialdemokratiska partiledningen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen: Anser ni att det är förenligt med ansvaret för att den ekonomiska krisen löses och för att vi snarast kommer till rätta med underskotten i statsbudgeten och bytesbalansen att anordna utbildningsverksamhet av detta slag – jag kan naturligtvis tänka mig annan utbildningsverksamhet – under arbetstid?

Är ni socialdemokrater beredda att erkänna att det har skett ett olycksfall i arbetet och att snarast se till att studiematerialet kompletteras med sakliga uppgifter om hur de övriga partierna ställer sig i de olika frågorna, så att materialet blir så allsidigt och objektivt som möjligt?

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Slutligen en fråga till utbildningsministern – Margareta Gard har ställt en liknande fråga. Jag ville bara betona att utbildningsministern faktiskt gömmer sig bakom SÖ och centrala studiestödsnämnden. Utbildningsministern har en framträdande befattning inom folkpartiet. Därför vore det minsta man kunde begära att utbildningsministern här nu i den fortsatta debatten ger till känna sin personliga uppfattning. Jag kan förstå att den inte finns med i det skriftliga svar som vi har fått. Men nu tycker jag att vi bör få höra utbildningsministerns och folkpartiets förste vice ordförandes personliga uppfattning. Skall verkligen alla skattebetalare vara med och betala studier på arbetstid, vilkas syfte är att socialdemokraterna skall vinna valet den 19 september och sedan införa fondsocialism?

Anf. 31 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Både Margareta Gard och Alf Wennerfors vill tydligen få till stånd ett meningsutbyte inte bara om det berättigade i att timstudiestöd utgår för deltagande i studiecirklar med uttalad partipolitisk inriktning utan också om i vad mån sådan cirkelverksamhet alls bör kunna bedrivas med statsbidrag. Vad Margareta Gard och Alf Wennerfors har sagt ger mig anledning att på nytt understryka att det i lagar och förordningar finns klart angivet hur ansvaret fördelar sig när det gäller att fastställa villkor för den statsbidragsberättigade cirkelverksamheten och att se till att dessa villkor uppfylls.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att riksdagen för mindre än ett år sedan, efter ingående utredningsarbete och på grundval av en proposition med förslag till nytt regelsystem, har tagit ställning till hur cirkelverksamhet skall bedrivas för att vara berättigad till statsbidrag. Därvid behandlades också frågan om vilken cirkelverksamhet som skulle kunna berättiga till ett timstudiestöd. Jag föreslog, utskottet tillstyrkte och riksdagen beslutade att på det område som här är aktuellt samma slags cirklar som tidigare skulle berättiga till timstudiestöd. Mina kontakter med företrädare för olika studieförbund har bekräftat att man inom dessa tagit fasta på två tankar som kom till uttryck i propositionen och i riksdagens beslut i våras. Jag känner behov av att här fästa uppmärksamheten på dem – inte bara därför att de är grundläggande för statsmakternas syn på folkbildningen och dess uppgifter, utan också därför att de är avgörande för att balansen mellan den önskvärda friheten och det nödvändiga ansvaret på detta område skall kunna upprätthållas.

Den första tanken, som går som en röd tråd genom folkbildningspropositionen, är att studieförbunden skall anförtros största möjliga frihet att självständigt besluta om verksamhetens inriktning. Jag vill för att belysa detta citera ur propositionen:

”Medlemsorganisationernas verksamhet utgår från skilda politiska, religiösa och humanistiska värdesystem. Detta leder naturligtvis ytterst till att målen för och uppfattningarna om samhällets framtida utformning uppvisar stora skillnader mellan studieförbunden. Den mångfald som därigenom utmärker folkbildningen betraktar jag som en tillgång. Härav följer, att jag

betraktar rätten till profilering – ideologiskt och på annat sätt – i enlighet med medlemsorganisationernas grundläggande värderingar som en förutsättning för att studieförbunden skall kunna fullgöra sina uppgifter.”

Den andra tanken som jag var angelägen att tillmäta samma betydelse i propositionen var studieförbundens ansvar för att verksamheten utformas så, att ambitionen att ge utrymme för olika uppfattningar vid belysningen av ett studieämne kommer till klara uttryck. Jag citerar även här ur propositionen, som riksdagen också på denna punkt ställde sig bakom:

”I likhet med folkbildningsutredningen anser jag att kravet på verksamheten inom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet – – bör vara att det skall präglas av s a k l i g h e t o c h e n s t r ä v a n t i l l a l l s i d i g b e l y s n i n g a v s t u d i e ä m n e n a . F o l k b i l d n i n g s a r b e t e t s k a l l b e d r i v a s i e n a n d a a v t o l e r a n s o c h r e s p e k t f ö r o l i k t ä n k a n d e o c h p å e t t s å d a n t s å t t a t t s j ä l v s t ä n d i g t t ä n k a n d e o c h s t ä l l n i n g s t a g a n d e f r ä m j a s .”

Jag tror att det skulle vara till mycket stor skada, om regeringen eller riksdagen gav sig in på att försöka styra innehållet i folkbildningsarbetet. Jag menar att det är till lika stor skada för folkbildningens sanna intressen, om studieförbunden väljer att ensidigt utnyttja friheten, utan att låta den balanseras av ansvaret för att de folkbildningsideologiska idealen om ett fritt sanningssökande och en strävan till allsidig belysning av studieämnena förverkligas.

Denna balans är nödvändig, och det är studieförbundens sak att i en fortlöpande dialog både med sina egna medlemsorganisationer och med tillsynsmyndigheten finna den rätta balanspunkten.

Jag vill passa tillfället att också hänvisa till vad folkbildningsutredningen, vars arbete låg till grund för propositionen till riksdagen i våras, anförde i denna fråga. Det är av särskilt intresse eftersom utredningen, där de politiska partierna och folkbildningens egna organisationer var väl företrädde, var enig i sitt ställningstagande. Utredningen skrev:

”Vi anser att den ideologiska profilering, som präglar folkrörelsernas arbete också skall kunna prägla studieförbundens arbete. Hur markerad denna profilering skall vara avgörs av studieförbunden själva. – – – Utredningen vill dock göra skillnad mellan ideologisk och partipolitisk profilering. En partipolitisk profilering som innebär propaganda för ett enskilt parti eller polemik mot andra partier hör inte hemma i folkbildningsarbetet. Ideologisk profilering bör utgå från grundläggande värderingar, som är förankrade i t. ex. en politisk eller religiös ideologi. Dessa värderingar kan vara vägledande vid val av studieämnen, studiernas inriktning och val av arbetsmetoder. Denna form av profilering får inte åsidosätta s a k l i g h e t o c h s t r ä v a n t i l l a l l s i d i g h e t .”

Detta är en bra formulering av en grundsyn som jag gärna ansluter mig till. Den har också, fast något ordknappare, kommit till klara uttryck i folkbildningspropositionen.

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Anf. 32 MARGARETA GARD (m) replik:

Herr talman! Jag vill till utbildningsministern säga att jag bedömer det som två helt olika saker, att å ena sidan ge studieförbunden största möjliga frihet att under ansvar belysa olika uppfattningar och å andra sidan att via studieförbunden med statsstöd driva en valrörelse.

Anf. 33 ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Får jag först säga att det inte råder några som helst delade meningar när det gäller den allmänna, principiella inställningen till studier över huvud taget och inte minst till folkbildningen. Jag kan här hänvisa till att jag i ganska många år var vice förbundsordförande i Studieförbundet Medborgarskolan, även om det nu var länge sedan. Men mitt hjärta finns där fortfarande. Min inställning till den typen av verksamhet har icke förändrats.

Jag tycker att vi kan ha det kravet, och bör få det tillfredsställt, att utbildningsministern mycket klart uttalar att tanken inte är att vi med skattemedel skall stödja studier som grundas på ett material som är så pass ensidigt och osakligt och så klart har karaktären av demagogisk valpropaganda. Den senare delen av utbildningsministerns svar innebär indirekt att jag känner mig någorlunda tillfredsställd, och jag hoppas att det sprider sig i vida cirklar både inom och utanför detta hus.

När det gäller frågan om arbetstid förstår jag att det ligger på arbetsmarknadsministern att uttala sig om den. Men jag tycker att även utbildningsministern kunde uttala sig. Frågorna hänger så klart ihop. Söker man timstudiestöd gör man ju det för att studera på arbetstid. Skall man inte göra det kan man inte få timstudiestöd. Med tanke på utbildningsministerns ställning tycker jag att vi skulle kunna få ett besked.

Herr talman! Jag vet inte om någon socialdemokrat har anmält sig, så jag avvaktar.

Anf. 34 BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Alf Wennerfors efterlyste en representant för den socialdemokratiska partiledningen och för riksdagsgruppen. Visserligen är jag ledamot av riksdagsgruppen, men jag har inte något mandat att tala för hela riksdagsgruppen. Men som ungefär lika gammal folkbildare och fortfarande aktiv, som också Alf Wennerfors har redovisat att han är, har jag begärt ordet.

Först och främst tycker jag att det är en fullständig begreppsförvirring när Margareta Gard säger att partipolitik inte hör hemma i en demokrati, utan det är något slags öststatsmodell. Men partipolitisk debatt skapar ju en ökad kunskap, om man har olika politiska partier som framför sina tankegångar. Det är alltså helt passande i ett demokratiskt system att man diskuterar partipolitik.

Men det var inte det som Margareta Gard var ute efter. Hon säger att man har gett socialdemokratin en extra dusör och pengar för att trimma valarbetare. Det är mycket beklagligt. Alf Wennerfors har citerat "Framtid

för Sverige". Jag vill säga till Alf Wennerfors att det är tusentals socialdemokrater och andra människor – det är inte bara socialdemokrater som studerar "Framtid för Sverige" och krisprogrammet – som läser både på arbetstid och på fritid.

Vad är det för cynism som Alf Wennerfors gör sig till tolk för, när han säger att de som går i dagligt arbete inte skall få utnyttja den möjlighet som utbildningsministern har beskrivit att vi här i riksdagen har beslutat om, dvs. möjligheten att med timstudiestöd och ledighet från företagen kunna bedriva studier? Hur skall skiftarbetare och andra med tungt arbete kunna klara denna studieverksamhet, om det inte går på detta sätt?

Sedan talar Alf Wennerfors om partivänner. Är inte ni moderater partivänner med varandra? Ni är inte ute efter att komma åt timstudiestödet, utan ni är ute efter att försöka göra något slags propaganda för att socialdemokratin har beslutat sig för att studera krisprogrammet. Och så citerar han. Jag måste säga att det var en mycket fin omskrivning av citatet av Gösta Bohman som togs fram igen. Men det är ju riktigt.

För den som vill utbilda sig för att sätta sig in i löntagarfondssystemet är dessa studier nödvändiga. I den studiehandledning som Alf Wennerfors läser ur säger man till gruppdeltagarna: Bestäm nu i vilka områden ni vill fördjupa ert kunnande! Det kan vara skattepolitik, den offentliga sektorn, löntagarfonderna. Men i ett helt kapitel talar man också om inflationen. Och inflationen är den stora busen i det här sammanhanget. Alf Wennerfors har varit med när vi har haft en ekonomiminister från hans parti som haft tvåsiffriga inflationstal, men ingen har knystat om det. Nu har vi sagt ifrån, att vi vill vara med och bekämpa inflationen, och den frågan ingår i det här studiematerialet.

Jag skall inte gå närmare in i den här debatten, för jag tycker att som det är upplagt bör ni få stå här och prata för er själva. Jag begärde ordet därför att jag tycker att man inte skall försöka göra detta till någonting annat än vad det är. Men jag vill dessutom slutligen säga: Här säger Alf Wennerfors med darr på rösten att skattebetalarna får betala detta. Men löntagarorganisationerna har avstått från de pengar som går till timstudiestödet och som de nu tar i anspråk, Alf Wennerfors. Det är icke skattebetalarna som betalar, utan löntagarorganisationerna har avsatt de här pengarna. Moderaterna får vara med och betala, men då gäller det andra grupper, som tillkommit senare under den borgerliga majoriteten, inte löntagarorganisationernas medlemmar. Lyssna på LO och TCO! De protesterar just mot att man har fört in andra organisationer som har fått utnyttja det här stödet, trots att de inte har avsatt pengar på samma sätt som de löntagarorganisationer jag talat om.

Herr talman! Den studiecirkelverksamhet vi diskuterar här är ett av inlagen i studierna när det gäller samhällsinriktade ämnen. Att man försöker göra detta till föremål för partipolitiskt käbbel må så vara. Men välkommen till en studiecirkel om Framtid för Sverige och lyssna på hur debatten går! Jag kan intyga att t. o. m. Alf Wennerfors då skulle imponeras av de kunskaper man där utvecklar om det program som kan föra Sverige ur krisen. Försök inte att göra partipolitik av detta!

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Anf. 35 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Nog är det väl ändå något nytt vi har infört, när man på betald arbetstid får bedriva partipolitik. Det är ju faktiskt vad som sker. Och det gör inte ABF någon hemlighet av. Det står i inledningen till kurshandlingarna.

Jag är förvånad över det Bengt Wiklund tar upp här, nämligen att en skiftarbetare måste delta i detta på arbetstid. Jag har den bestämda uppfattningen att en skiftarbetare inte har längre arbetstid än vad andra har. Antalet arbetstimmar per vecka är väl detsamma för dem som för andra arbetare, som icke arbetar i skift. Därför tycker jag det är märkligt att man alltid för fram skiftarbetarna som ett argument.

Anf. 36 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Först vill jag deklarerera att jag sätter värde på att Bengt Wiklund har tagit till orda i den här debatten och framfört i varje fall sina egna synpunkter på detta.

Sedan vill jag göra utbildningsministern uppmärksam på att man av Bengt Wiklunds inlägg klart kan få den uppfattningen att han förutsätter och tror att utbildningsministern tycker att det som förekommer är fullt riktigt med tanke på de beslut vi har fattat tidigare, och det skulle i så fall förvåna mig.

Jag måste säga till Bengt Wiklund att när materialet är så ensidigt som det är, då protesterar jag. Om det hade varit allsidigt och om man i stället för att förvanska vad folkpartister, centerpartister eller moderater har sagt i den allmänna debatten eller här i riksdagen hade talat om vad de verkligen har sagt och tyckt i de olika politiska frågorna, då hade det varit en annan sak. Jag ställde frågan: Är det ett olycksfall i arbetet? Och i så fall: Är ni beredda att deklarerera att ni skall försöka komplettera detta material? Då kommer det i ett annat läge, och då kan det ligga i linje med vad utbildningsministern tidigare har deklarerat.

Sedan säger Bengt Wiklund att jag med darr på rösten beklagade att alla skattebetalare skall vara med och betala detta. Han säger vidare att löntagarorganisationerna tar andra pengar till detta, och på det sättet är det löntagarorganisationerna som avstår pengar. Men hela verksamheten grundar sig ju ändå på statsbidrag och de slantar som skattebetalarna ställer upp med.

Och, som sagt: Vi har ju en mycket liberal inställning till studier av detta slag sedan många år tillbaka. Men jag tror inte att utbildningsministern kunde tänka sig att vi skulle få anledning till en sådan här debatt, därför att ABF och socialdemokraterna har utformat ett material på detta sätt. Jag kunde i alla fall aldrig tänka mig något sådant. Man blir helt förvånad när man tar del av materialet såsom det är utformat.

Jag vill än en gång ställa frågan till Bengt Wiklund, som jag känner som en mycket redbar och rejäl riksdagskollega: Tycker verkligen Bengt Wiklund att det är riktigt att vi skall betala studier som har syftet att ni skall vinna valet och t. ex. införa fondsocialism? Tycker verkligen Bengt Wiklund vidare att det är O. K. att det sker på arbetstid?

Anf. 37 BENGT WIKLUND (s):

Herr talman! Först till Margareta Gard! Jag rekommenderar Margareta Gard att nästa gång hon studerar arbetslivet gå in i ett skiftarbetsgång. Hon får då erfarenhet av hur det går till på den arbetstiden. Det är klart att de skiftarbetande har lika lång arbetstid, men de kan ju inte studera samtidigt som andra. Det skall alltså vara så stora enheter att man kan få en studiecirkel som går på olika skift. Det hade jag hoppats att Margareta Gard förstod.

Detta är ingenting nytt. Vi har haft timstudiestödet i fyra fem sex år. Det nya är att man tagit upp Framtid för Sverige och försöker diskutera sig fram inom arbetarrörelsen hur man skall komma ur den kris som ni medverkat till att försätta oss i.

Alf Wennerfors nämner ABF och socialdemokratin. Han glömde bort facket och de fackliga organisationerna. De är lika mycket engagerade i denna verksamhet.

Sedan vill jag säga att jag förutsätter att den här debatten i en demokrati skall kunna fortsätta på detta sätt, även om man kan hitta vissa provokativa inlägg. Det finns här en del citat, bl. a. från Gösta Bohman. Jag vill att Alf Wennerfors i annat sammanhang klarlägger om dessa yttranden har fälltts eller inte.

Det är tydligt att Alf Wennerfors och Margareta Gard vill bestämma hur vårt material skall vara beskaffat i fråga om allsidighet. Jag tycker att det är fullständigt felaktigt. Jag anser inte att vi skall blanda in utbildningsministern för att svara på dessa frågor.

Jag skall inte ytterligare delta i denna debatt i dag, men jag vill avslutningsvis säga att det, Alf Wennerfors, finns framsynta företagsledare som har en annan syn än den Alf Wennerfors gett uttryck för och som tycker att det här är ett ganska bra material för folket på arbetsplatserna att studera för att orientera sig om löntagarfonder, för att orientera sig om hur den offentliga sektorn skall fungera och effektiviseras och för att sätta sig in i hur den framtida skattepolitiken skall utformas, osv. Det finns framsynta företagsledare som tycker att det här materialet är bra och som finner det lämpligt att många tusental människor runt om i landet studerar det – på arbetstid, men huvudsakligen på fritiden, Alf Wennerfors. De allra flesta cirklarna i ABF bedrivs på fritid – kom ihåg det!

Anf. 38 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Först vill jag till Alf Wennerfors, som efterlyste ett besked i sitt första inlägg, säga att det är en oskriven regel som studieförbunden centralt officiellt bekänner sig till, att när ett annat partis uppfattning refereras skall det ske på ett sådant sätt att det kan godtas av det partiet.

Det har också efterlysts ett uttalande av mig om det speciella studiematerial som föranlett denna debatt. Om jag gjorde ett sådant uttalande skulle jag samtidigt få lov att uttala mig om likartade studiematerial från andra studieförbund som producerats i samarbete med andra politiska partier.

Jag kan inte tillmötesgå detta önskemål, och det finns åtminstone två skäl till att jag undviker att göra något sådant uttalande.

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om åtgärder mot
viss politisk stu-
diecirkelverksam-
het*

Det ena är att arbetsdomstolen inom kort kommer att avgöra ett mål som avser frågan, om det nu omdebatterade studiematerialet och de studier som bedrivs med det som utgångspunkt är studiematerial och studier av det slag som avses i studieledighetslagen och som bör berättiga till ledighet från arbetet.

Jag bör självfallet inte föregripa arbetsdomstolens prövning av denna fråga.

Men lika viktigt är att det inte är vare sig regeringens, riksdagens, skolöverstyrelsens eller centrala studiestödsnämndens sak att bedöma innehållet i det studiematerial som studieförbunden använder i folkbildningsarbete. Ansvar för den bedömningen vilar på studieförbunden själva.

Utan att bedöma vare sig ABF:s studiematerial eller motsvarande material producerat inom andra studieförbund har jag dock känt mig oförhindrad att citera både ur folkbildningsutredningens enhälliga betänkande och ur den proposition som riksdagen nyligen gett sin anslutning till i det citerade avsnittet.

Det är nödvändigt att vara klar över att diskussionen rör två olika frågor.

Den ena frågan är vilka principer som gäller och som skall gälla för det folkbildningsarbete som skall berättiga till statsbidrag. De frågor som ställts till mig har särskilt dragit uppmärksamheten till studieförbundens ansvar för att folkbildningen inte används i tjänst åt ensidigt partipolitisk propaganda.

Den andra frågan är vilka regler som skall gälla för ledighet för studier och för att studiestöd skall utgå. Det är en annan sak, men det är alldeles tydligt att svaret på den frågan är beroende av i vilken mån studieförbunden visar respekt för kravet att den tillåtna och önskvärda profileringen av studieverksamheten inte får innebära att saklighet och strävan efter allsidighet åsidosätts.

Det är min uppriktiga förhoppning att vad som kan behöva göras för att folkbildningsarbetet i praktiken till fullo skall svara mot de berättigade förväntningarna i detta avseende skall göras av studieförbunden själva.

Anf. 39 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Bengt Wiklund om han tror att vi tar Sverige ur krisen genom att ytterligare urholka produktiviteten i våra industrier.

Jag vill sedan upprepa vad jag tidigare har sagt: Vi ifrågasätter inte att kurserna anordnas, men att kurserna anordnas under betald arbetstid kan vi inte tycka är riktigt. Det är något nytt som har kommit in, och det är det som vi vänder oss emot.

Detta är faktiskt inte utan kostnader och bekymmer för företagen – det har jag berört också tidigare. Det är mycket bekymmersamt att få ersättare till industrin. Jag tror att det blir svårigheter som inte kommer att bidra till att lösa den kris vi har.

Anf. 40 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag ber att först få säga att jag sätter värde på utbildningsministerns senaste, klaggörande inlägg.

Sedan vill jag säga till Bengt Wiklund att jag och alla andra självfallet uppskattar att socialdemokraterna studerar politik och att alla andra som sysslar med och är intresserade av politik gör det.

Jag läste i någon undersökning för en tid sedan att ju mer man kan om löntagarfonder, desto mer skeptisk blir man till dem, så studier kan här ha ett värde som jag uppskattar mycket.

Allra sist: Mot bakgrund av det citat som utbildningsministern läste upp för en stund sedan ur folkbildningsutredningen vill jag bara ställa en fråga rakt på sak till Bengt Wiklund: Anser Bengt Wiklund – och den frågan kan besvaras med ja eller nej – att det aktuella studiematerialet är sakligt?

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1981/82:173 om järnvägstrafiken till Blekinge

Anf. 41 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Ralf Lindström har med hänvisning till att motorvagnarna på linjen Hässleholm–Karlskrona kommer att bytas ut mot lokdragna tåg frågat mig om jag har några planer för att möta denna för bl. a. Blekinge negativa utveckling av järnvägstrafiken.

Först vill jag klargöra att enligt de ramar som riksdagen dragit upp för statens järnvägar är det SJ självt som fattar beslut i trafikfrågor. Självfallet strävar SJ efter att göra sådana förändringar i trafiken som är attraktiva för de flesta resenärer och ger största möjliga resultatförbättring.

Som exempel kan nämnas att samtidigt med den planerade försöksverksamheten med snabbtåg kommer SJ att utveckla trafiken på matarbanorna till huvudnätet och på de svagt trafikerade bandelarna. Sammantaget kommer detta att ge förbättringar för tågresenärerna i praktiskt taget hela landet.

När det gäller bandelen Hässleholm–Karlskrona går i dag trafiken både med loktåg och med motorvagnar, s. k. kameltåg. SJ har på grund av vagnskador och det lilla antal motorvagnar som nu finns kvar endast kunnat köra två fullständiga motorvagnsset per dag.

Tågresandet har även i Blekinge ökat betydligt, vilket är glädjande. Detta innebär dock att kapaciteten behöver ökas och att uppehållen behöver förlängas. För att klara trafiken har SJ ansett det nödvändigt med en ny trafikuppläggning. De motorvagnar som nu går på sträckan är gamla och lider av betydande driftstörningar. De kommer därför att ersättas av lokdragna tåg.

Jag anser det viktigt att järnvägstrafiken kan förbättras mellan Karlskrona och Kristianstad. I slutet av december har också regeringen beslutat om att en linjeomläggning på sträckan Karlskrona–Kristianstad skall sättas i gång så

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

Om järnvägstrafiken till Blekinge

*Om järnvägstra-
fiken till Blekinge*

snart som möjligt för att ge arbetslösa i regionen arbete under vintern. Jag ser detta som ett första steg mot en ordentlig upprustning av banan.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 42 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Han har bemödat sig att vara positiv i svaret, och det är bra. Det är också bra om han har rätt, men tillåt mig att vara något skeptisk.

Vi riksdagsledamöter fick omkring månadsskiftet november-december en stor, med många färgbilder vackert utstyrd bok från SJ. Där presenterade man långtgående planer på att med jätteinvesteringar förkorta restiden mellan våra tre stora städer och industricentra. Det finns anledning att fråga: Är det här det rätta projektet att satsa miljoner på i dagens budgetläge? Finns det ett så starkt behov att förkorta restiden Stockholm-Göteborg och Stockholm-Malmö?

Några dagar efter det att vi fick den här boken från SJ, kunde man läsa i tidningarna att motorvagnstågen som trafikerar linjen Malmö-Karlskrona börjar bli nedslitna och att SJ skall sätta in annan materiel. Det är en åtgärd som kommer att förlänga restiden på den bansträckan.

Vi är, både Claes Elmstedt och jag, väl medvetna om Blekinges svårigheter just nu. Industrisysselsättningen sjunker hastigt, människorna flyttar från länet och svårigheterna att få ny industri till länet är utomordentligt stora.

Bra kommunikationer är en viktig förutsättning för att vi skall kunna ha någon chans i konkurrensen. Nu förbättrar man förutsättningarna för de stora industricentra och försämrar bl. a. för Blekinge.

Jag tycker inte att det här är tillfredsställande.

I årets budgetproposition har jag funnit två meningar som har anknytning till det vi nu diskuterar, men jag förstår inte riktigt vad de innebär. Jag skall citera de två raderna: "Jag förutsätter att SJ även fortsättningsvis har en hög beredskap för att snabbt kunna tidigarelägga investeringar på inlandsbanan liksom på övriga delar av bannätet. Detta gäller exempelvis bandelen Karlskrona-Kristianstad."

Vad ligger egentligen bakom det här? Är man rädd för att motorvagnstågen helt skall falla ur? Vad är det för speciell beredskap det gäller?

I svaret säger Claes Elmstedt att SJ kommer att utveckla trafiken på matarbanorna till huvudnätet samtidigt med den planerade försöksverksamheten med snabbtåg. Detta stod inte, såvitt jag vet, i SJ-boken. Jag har i varje fall inte sett det. Finns det möjligtvis någon annan skrift om detta?

Till slut den oundvikliga frågan: Hur långt har planeringen för elektrificeringen av bandelen Kristianstad-Karlskrona kommit? Har Claes Elmstedt släppt den frågan? Ingår kanske den i svaret omtalade linjeomläggningen i det projektet?

Anf. 43 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Först skall jag bara helt kort säga ett par ord om snabbtågen. Eftersom Ralf Lindström nämner dem. Det beslut som regeringen har fattat i den frågan avser en försöksverksamhet, som skall påbörjas 1985 och gälla enbart sträckan Stockholm–Göteborg. Dessa snabbtåg skall göra uppehåll vid stationerna på samma sätt som tågen på denna sträcka gör i dag. Det ingår i regeringsbeslutet att om försöksverksamheten slår väl ut och förstärker SJ:s ekonomi, vilket är förutsättningen och ligger med i bedömningen, så kommer matarbanorna att få dra nytta därav. De skall då rustas upp i den takt som erfordras. Nog om detta.

Beträffande Ralf Lindströms funderingar i övrigt och till svar på hans fråga om innebörden i de av honom citerade raderna ur budgetpropositionen om SJ:s beredskap vill jag säga att meningen är den, att SJ skall ha en beredskap att snabbt kunna sätta i gång arbeten, när medel anvisas i beredskapssammanhang. SJ har tidigare haft alldeles för lång framförhållning – det har tagit för lång tid från beslut till dess att arbeten har kunnat startas. Den tiden är nu väsentligt neddragen, vilket innebär att man kommer att ha större beredskap och att arbeten för pengar från de 4 milj. kr. som regeringen beviljade i december förhoppningsvis kan komma i gång i februari.

När det sedan gäller frågan om jag har rätt när jag är positiv i svaret kan jag till Ralf Lindström säga att jag har gjort mig underrättad om att SJ, därest satsningen av nämnda 4 milj. kr. slår väl ut, kommer att överväga att också av investeringsmedel tillskjuta ett visst belopp. Ralf Lindström vet att Karlskrona–Kristianstad-banan ligger väl framme när det gäller beredskapsarbeten, inte minst mot bakgrund av det besvärliga arbetsmarknadsläge som vi har i Blekinge.

Anf. 44 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tror att det är bra att detta har blivit sagt här i dag. Vi kanske kan peka på det i framtiden. I övrigt var det en ganska hård kritik mot SJ för att man där haft dålig beredskap tidigare. Det är bra om den blir bättre. Jag hoppas att den här debatten skall föra frågan framåt.

Jag tackar än en gång för svaret.

Anf. 45 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Bara ett förtydligande. När jag talar om SJ:s beredskap avser jag beredskapen i de sammanhang då det gäller att snabbt kunna komma i gång med arbetena, när man får ett snabbt beslut om beredskapspengar. Där har tidsutdräkten tidigare varit för lång, men förhållandena börjar bli bättre. Det har vi ju bevis för efter det beslut som fattades i december och som gällde kustbanan.

Sedan vill jag också gärna säga att en förbättring av banan och en omläggning av linjen också innebär ökade förutsättningar för att kunna hålla högre hastighet med de nya tåg som skall komma. Kostnadsberäkningarna för hela linjeomläggningen uppgår till ungefär 50 milj. kr. Det betyder, som

*Om handikapp-
anpassningen av
SJ:s vagnpark*

Ralf Lindström mycket riktigt påpekade, att detta fått en start, och det tycker jag är viktigt.

Anf. 46 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kanske har lyssnat dåligt, men jag tror inte att jag har fått något svar på frågan hur långt elektrifieringsplanerna har kommit.

Anf. 47 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Ralf Lindström känner väl till förspelet när det gäller elektrifieringen av den här banan. En utredning begärdes av riksdagsmän från länet – jag var själv en av dem. Den utredningen har verkställts, och man har kommit fram till att det är en liten tidsvinst som görs. Det oaktat vill jag gärna säga att det första som måste göras i ett sådant här sammanhang är att rusta upp linjen, förstärka banvallar, räta kurvor osv. Det arbetet inleds fr. o. m. nu – det kan jag försäkra herr Lindström.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1981/82:177 om handikappanpassningen av SJ:s vagnpark

Anf. 48 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Gertrud Hedberg har med hänvisning till lagen om handikappanpassad kollektivtrafik ställt följande frågor.

1. Hur stor del av SJ:s vagnpark har hittills handikappanpassats i enlighet med lagens intentioner?

2. Hur har de rullstolsbundnas möjligheter att åka tåg förbättrats sedan lagen infördes?

Den serie på 200 sittvagnar som nu håller på att levereras till SJ är i hög grad handikappanpassade. Vagnarna har bl. a. breda dörrar, bekväm väderskyddad trappa och rymlig vestibul. Vidare är den ena toaletten extra rymlig, så att en s. k. transportstol kan tas in där. Ett sextiotal av dessa nya vagnar har redan levererats.

Under de närmaste åren kommer både gamla och nya vagnar att anpassas ytterligare till de handikappades behov. Transportrådet har i samarbete med bl. a. handikapporganisationer och trafikföretag nyligen utarbetat föreskrifter för anpassningens inriktning och omfattning. Regeringen medgav i december förra året att föreskrifterna fastställs.

I föreskrifterna sägs bl. a. att minst två sittplatser i varje andraklassvagn och minst en sittplats i varje förstaklassvagn skall vara utförda och markerade som handikapplatser. Utrymme skall finnas i varje vagn för en hopfällbar rullstol. Vidare skall fjärrtåg och andra loktåg med större antal resande vara utrustade med minst en transportstol. Föreskrifterna skall tillämpas på tågvagnar som levereras 1984 och senare. För tågvagnar som levererats

1960–1983 skall de föreskrivna åtgärderna vara genomförda senast 1989 för halva vagnparken, medan resten skall vara klar senast 1992.

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om handikapp-
anpassningen av
SJ:s vagnpark*

Anf. 49 GERTRUD HEDBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret.

En av anledningarna till att jag ställde frågan om hur det går med handikappanpassningen av tågen var att jag från olika håll fått uppgift om att SJ fortfarande köper in tågvagnar som inte är handikappanpassade, trots att riksdagen för snart tre år sedan beslöt att all kollektivtrafik skulle handikappanpassas inom tio år.

Nu har det hänt en del sedan frågan ställdes. Kommunikationsministern berättar i sitt svar att regeringen har utfärdat en förordning om hur handikappanpassningen skall gå till, och därmed har också SJ fått bestämmelser att rätta sig efter. För tågens del skall föreskrifterna gälla för vagnar som levereras under 1984 och därefter. Vagnar som levereras fram till dess får emellertid en extra respit på fem till åtta år. Jag förstår att det kan behövas övergångsbestämmelser, av både tekniska och praktiska skäl. Men i värsta fall kan det här betyda att en vagn som levereras nästa år och som inte är handikappanpassad kan vara i bruk nio år, innan den byggs om. Det verkar för en utomstående inte särskilt klokt ur ekonomisk synpunkt att först bygga en vagn som man vet snart måste byggas om. För de handikappades del betyder det i alla fall flera förlorade år.

Men bortsett från det frågetecknet, så betyder förordningen att man tagit ett stort steg framåt. När anpassningen är helt genomförd kommer många fler människor än i dag att kunna åka tåg kollektivt och slippa anlita färdtjänst för långa resor. Tågresandet kommer alltså att bli mer attraktivt för alla passagerare, eftersom tågen helt enkelt blir bekvämare för alla, med eller utan handikapp eller ålderskrämpor.

Men för landets 30 000 rullstolsbundna återstår fortfarande många hinder. Det är svårt att ta sig i och ur tågen och besvärligt att komma fram inne i dem. Därför hoppas jag att nästa steg i handikappanpassningen kommer att bli någon form av lyftanordningar för rullstolar. I Danmark prövas en terminalbunden lyft som arbetats fram vid handikappforskningen i Göteborg. Erfarenheterna hittills tycks vara goda. Att utrusta de större svenska stationerna med sådana lyftar borde inte vara ekonomiskt oöverkomligt.

Det finns andra sätt att förenkla tågresorna för de rullstolsbundna. Ett är att låta dem åka första klass till priset av en andraklassbiljett, som man nu får göra inom riksfärdtjänsten. Förstaklassvagnarna har ju ett betydligt större utrymme i mittgångarna, och det blir således lättare att ta sig fram med rullstol.

Ett annat önskemål är att informationen och utbildningen av SJ:s personal förbättras, så att personalen får lära sig mer om handikappades behov av service. På många håll fungerar det inte riktigt som det bör. Ansvarsfördelningen mellan färdtjänstens och SJ:s personal är också oklar.

Jag kan naturligtvis inte begära att kommunikationsministern nu på stående fot skall avge några löften, men det vore intressant att höra om han

Om högstadiueundervisningen för elever i Stockholms skärgård

har några synpunkter på frågorna om utbildning av personalen och möjligheterna för rullstolsbundna att åka första klass till andraklasspris.

Anf. 50 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Jag kan naturligtvis inte ge några bindande löften eller framföra några mera avancerade synpunkter på en fråga som reses så här. Jag utgår naturligtvis ifrån att alla sådana förslag och funderingar som frågeställaren här framfört prövas i det arbete som kontinuerligt pågår på att förbättra möjligheterna också för de handikappade att åka kollektivt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1981/82:175 om högstadiueundervisningen för elever i Stockholms skärgård

Anf. 51 Statsrådet ULLA TILLANDER:

Herr talman! Anita Johansson har frågat mig om regeringen är beredd att stödja försöksverksamhet med alternativ högstadiueundervisning för skärgårdselever i Värmdö kommun.

Regeringen har den 22 december 1981 medgivit att försöksverksamhet med alternativ högstadiueundervisning får bedrivas i Värmdö kommun.

Anf. 52 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka skolministern för svaret på min fråga. Det är ett svar som är mycket positivt för högstadiueleverna i Sandhamn, Möja och Svartsö.

Många i Värmdö kommun har givit upp hoppet om att få ett besked från regeringen. Redan i maj månad skickade Värmdö kommun in en ansökan till departementet med begäran att få bedriva försöksverksamhet med alternativ högstadiueundervisning.

Herr talman! Jag ställde min fråga den 10 december. Den 22 december har tydligen regeringen beslutat att bifalla denna begäran från skolstyrelsen i Värmdö. Det borde kunna gå att få ett besked snabbare. Skolministern borde veta att skolstyrelserna har ansvar för eleverna och att man behöver planera i god tid. Man hade planerat att börja försöksverksamheten läsåret 1981/82.

Nu har Värmdö kommun väntat på ett besked i flera månader. Och vem vet – om jag inte ställt min fråga till skolministern, hade kommunen kanske ännu inte fått något besked från regeringen!

Anf. 53 Statsrådet ULLA TILLANDER:

Herr talman! Jo då. Anita Johansson, det har hela tiden varit vår avsikt att ge det här beskedet.

Anita Johansson kritiserar oss nu för att ha dragit ut på tiden med beslutet i frågan. Men man kan samtidigt säga att det här är ett beslut i decentralise-

rande riktning, och sådana åtgärder ligger regeringen varmt om hjärtat. Att nu också en socialdemokratisk ledamot som Anita Johansson är anhängare av decentralisering kan inte annat än glädja, men kanske också i viss mån överraska.

Anita Johansson är missnöjd med att beslutet har dröjt. Vad skall man då säga om hela den utglesning av skolbeståndet, i många fall helt i onödan, som skett under årtionden? Vad som nu sker är ett återupptäckande av de små skolorna, och det här beslutet är ett led i den utvecklingen.

Anf. 54 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Som jag tidigare sade till Ulla Tillander är jag för Värmdö kommuns skull glad över det positiva beskedet. Jag vill dock inte hålla med om att vi socialdemokrater har varit några motståndare till de små skolorna. Men, Ulla Tillander, visst är det en alldeles för lång och onödig väntetid när en skolstyrelse får vänta på besked i sju månader?

Anf. 55 Statsrådet ULLA TILLANDER:

Herr talman! Det här beslutet är nu fattat, och vi är övertygade om att det kommer att mottas med tillfredsställelse hos dem som berörs. Det kommer säkerligen också att väcka intresse och få efterföljd på många andra håll.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1981/82:100 om lantbruksutbildningen

Anf. 56 Statsrådet ULLA TILLANDER:

Herr talman! Anders Ljunggren har frågat mig om jag är beredd att ta sådana initiativ att en förbättrad och utökad grund- och vidareutbildning på jordbruksområdet kommer till stånd samt vilken inriktning arbetet på en sådan reform enligt min uppfattning bör ha.

Inom jordbruksutbildningen i gymnasieskolan finns f. n. förutom tvåårig jordbrukslinje, en 10 veckors och en 40 veckors grundutbildning samt en driftsledningskurs som omfattar ett år och en förkortad driftsledningskurs på 20 veckor. Vidare finns bl. a. en 10 veckors kurs i lantbruksekonomi, en 4 och en 12 veckors kurs i maskinskötsel, en 20 veckors kurs i animalieproduktion, kortare kurser i djurskötsel och svetsning samt en förberedande kurs på 13 månader för agronomie studerande.

I likhet med vad jag anfört i årets budgetproposition vill jag i det här sammanhanget framhålla att det är av stor vikt att söka dimensionera gymnasieskolans studievägar så, att ungdomar erbjuds en utbildning som arbetsmarknaden och samhället i övrigt efterfrågar. De delar av gymnasieskolan som bör utökas är framför allt de tvååriga yrkesinriktade linjerna och närliggande specialkurser. Jordbruksutbildningen kan således komma att öka i omfattning.

Inom ramen för de tim- och kursplaner som gäller för jordbruksutbild-

Nr 58

Onsdagen den
20 januari 1982

*Om lantbruksut-
bildningen*

ningen i gymnasieskolan ges möjlighet att föra in undervisningsmoment som är värdefulla och angelägna för dem som driver jordbruk kombinerat med skogsbruk. En 15 veckors högre specialkurs i skogsbruk för kombinerade jord- och skogsbruksföretag, som bygger på slutförd jordbrukslinje eller motsvarande kunskaper, syftar till att ge kunskaper för arbete i ett kombinerat jord- och skogsbruksföretag.

I drygt hälften av klasserna inom jordbrukslinjen utnyttjas möjligheten att studera ämnet skogsbruk inom ramen för fritt tillval.

Jag vill vidare erinra om att skolöverstyrelsen (SÖ) i sitt läroplansarbete reguljärt samarbetar med företrädare för arbetsgivare och arbetstagarare, ofta sammanslutna i yrkesnämnder. Dessa företrädare bistår med den sakkunskap som krävs för att den gymnasiala yrkesutbildningens innehåll fortlöpande förnyas och förbättras i takt med utvecklingen inom näringsliv och arbetsmarknad. I frågor som rör denna utbildning samarbetar SÖ med lantbrukets yrkesnämnd. Vidare ankommer det på SÖ att se till att utbildningen inom gymnasieskolan svarar mot samhällets behov av yrkeskunnigt folk i näringslivet.

Jag vill även erinra om att man numera inom kommunal vuxenutbildning kan anordna utbildning som motsvarar utbildning på jordbrukslinjen. Den kommunala vuxenutbildningen vänder sig även på detta område till vuxna med yrkeserfarenhet. Enligt vad jag har inhämtat har SÖ nyligen fastställt läroplaner för sådan utbildning. På försök finns också läroplaner fastställda för utbildning som motsvarar utbildning på skogsbrukslinjen.

Jag vill också redovisa att SÖ nyligen har kommit in med en skrivelse med olika förslag, som syftar till bl. a. en effektivare yrkesutbildning. Vidare har Lantbrukarnas riksförbund och Centerns ungdomsförbund kommit in med förslag om åtgärder inom lantbruksutbildningen. Förslagen bereds nu inom regeringskansliet.

När det gäller åtgärder på längre sikt får jag i första hand hänvisa till de förslag som nyss lagts fram av gymnasieutredningen i betänkandet En reformerad gymnasieskola (SOU 1981:96). Betänkandet kommer nu att beredas i vanlig ordning.

Anf. 57 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Eftersom Anders Ljunggren är förhindrad att ta emot svaret, har jag lovat att göra det i hans ställe. Jag vill börja med att tacka för svaret.

Bakgrunden till denna fråga är att jordbruket ständigt utvecklas och förändras. Vi har också, sedan regeringen Fälldin tillträdde, fått en ny jordbrukspolitik, som utgår från familjeföretaget och som har ett kombinerat jord- och skogsbruksföretag såsom en möjlig modell. Det här tycker jag är ett viktigt framsteg, och jag hälsar det välkommet. Men det är också nödvändigt att vi formar utbildningen på ett sådant sätt att det är möjligt att förändra den så som krävs för att utbildningen skall ge bra företagare i de olika driftsformer som finns.

Under den tid då vi hade en annan inriktning på jordbruket gällde det att få

fram företagare som kunde bli bra djuruppfödare, bra spannmålsodlare, bra skogsmän. Det är naturligtvis väldigt viktigt, men det är också viktigt att vi nu utbildar företagare – jordbrukare – som kan sköta ett kombinerat jord- och skogsbruk på ett riktigt sätt.

Detta krav ökar, eftersom investeringarna i dag blir ganska stora och tunga också i de mindre företagen, och det är viktigt att göra de rätta avvägandena. Man kan t. ex. stå inför problemet, om man skall utvidga sin djurhållning för att få en bra arbetsersättning eller om man skall satsa den tid man får över i förhållande till den djurhållning man i dag har i skogen. Kanske är det bäst att utnyttja jordbrukets maskiner för att jobba i skogen och ta en arbetsinkomst där vid sidan av det man gör i ladugården.

De här avgörandena måste en jordbrukare kunna göra. Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Centerns ungdomsförbund (CUF) har också vid uppvaktningar klargjort dessa synpunkter, och man har förväntat sig att problemen utreds. Vad vi tror är viktigt är dels att jordbrukarna lär sig planera med de här angivna förutsättningarna, dels att undervisning i ämnet ekonomi även syftar till att ge färdigheter att ta fram den bästa kombinationen hos de speciella företagen.

I det fortsatta beredningsarbete som skolministern talar om vad beträffar utredningen om gymnasieskolan ser jag det som naturligt att man följer de linjer som LRF och CUF har förespråkat.

Av svaret framgår också att vi kommer att få en större utbildning inom jordbruksområdet, och det hälsar jag med tillfredsställelse. I dag söker sig väldigt många till jordbruksutbildning, och det är positivt och bra, men det har den nackdelen att väldigt många slås ut. Jag vet inte om det gäller generellt för hela landet, men i den del av landet som jag kommer ifrån är det bara en femtedel av dem som söker till jordbruksutbildningen som kan antas.

Detta får den konsekvensen att många ungdomar som kommer från jordbrukarhem inte får den utbildning de önskar. Det finns visserligen andra möjligheter till utbildning som också kan vara bra, men de kommer inte in på gymnasieskolan, och jag tycker att det är synd att det skall vara på det sättet. Genom att utöka utbildningen, som man nu förmodligen kommer att göra, ökar man ju intagningsmöjligheterna.

I interpellationen berörs också möjligheten att anordna en mera flexibel utbildning inom jordbruket. För den som skall sköta ett jordbruksföretag och utbilda sig under tiden kunde det vara värdefullt att få göra utbildningen i kortare perioder under ett par vintrar. Om det är möjligt att få till stånd en sådan lösning vet jag inte, men jag hoppas att man tittar på detta förslag när man nu vidarebereder ärendet. Jag tror att det för många skulle vara värdefullt om det gick att genomföra.

Jag vill tacka för svaret och hoppas att de synpunkter som jag här anfört och som också LRF och CUF fört fram vid sina uppvaktningar kommer att finnas med i det fortsatta beredningsarbetet.

*Om lantbruksut-
bildningen*

Onsdagen den
13 januari 1982

*Om lantbruksut-
bildningen*

Anf. 58 Statsrådet ULLA TILLANDER:

Herr talman! Jag har redan pekat på det stora utbud som förekommer på det här området i vad gäller både grundutbildning och fortbildning. Antalet elevplatser på den tvååriga jordbrukslinjens årskurs I har faktiskt ökat med 80 % sedan läsåret 1971/72, och i absoluta tal har antalet utlagda elevplatser på jordbrukslinjen ökat med ca 500.

I förhållande till innevarande läsår beräknas antalet intagningsplatser inom utbildningssektorn jordbruk-skogsbruk öka med 734 till 2 986 platser läsåret 1983/84, enligt ett preliminärt planeringsunderlag för gymnasieskolans organisation som SÖ nyligen har utarbetat.

Jordbruket är ju inte något statiskt – det var också Lennart Brunander inne på – utan tvärtom en bransch som är inne i en dynamisk utveckling. Det är ett förhållande som är löftesrikt för framtiden i vad gäller både jordbruket självt och dem som på olika sätt är sysselsatta i det och på något sätt är direkt eller indirekt berörda av det. Det är också löftesrikt för samhället som helhet: Jordbruket har kommit för att stanna, men inte för att stanna upp. Stillastående är tillbakagång, och därför är det tillfredsställande att kunna konstatera den sjudande utveckling och den inneboende kraft till förändring och förnyelse som finns inom jordbruket och jordbruksforskningen. Det i sin tur innebär att behovet att förkovra och fortbilda sig är mycket stort. Det är ett hoppningivande och intressant faktum att intresset för att syssla med jordbruk har stigit under senare år, vilket också Lennart Brunander berörde, och det är glädjande att jordbruket är en näring som har förmåga att attrahera nya grupper.

De uppvaktningar jag har mottagit både från Lantbrukarnas riksförbund och från Centerns ungdomsförbund visar att intresset ökar och att det också är ett konstruktivt intresse. Kravet på utbildning och fortbildning inom det här området dikteras av ett behov av såväl ökad kvalitativ som ökad kvantitativ utbildning. Därför kan jag helhjärtat instämma i Lennart Brunanders synpunkter.

Som jag tidigare nämnde bereds inom regeringskansliet förslag om åtgärder inom lantbruksutbildningen, och i det sammanhanget är det enligt min mening riktigt att beakta bl. a. just utbildning för kombinerade jord- och skogsbruksföretag, ekonomiutbildning, utbildning i energiproduktion, brukningsmetoder och miljöfrågor. Jag vill alltså understryka att vi arbetar med frågan i regeringskansliet.

Anf. 59 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar för det kompletterande svaret. Jag känner mig ganska lugn efter de här orden från skolministern, och jag tror att jordbruket kan se framtiden an med tillförsikt i de här frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1981/82:85 till justitieutskottet
1981/82:86 till socialutskottet
1981/82:88 till socialförsäkringsutskottet

15 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1981/82:164 till konstitutionsutskottet
1981/82:165–167 till skatteutskottet
1981/82:168 och 169 till justitieutskottet
1981/82:170 till socialutskottet
1981/82:171 till socialförsäkringsutskottet
1981/82:172 till socialutskottet
1981/82:173 till utbildningsutskottet
1981/82:174 till trafikutskottet
1981/82:175 till jordbruksutskottet

16 § Tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle propositionerna 100 och 101 sättas sist.

17 § Anmäldes och bordlades
Proposition
1981/82:89 om kommunal högskoleutbildning m. m.

18 § Anmäldes och bordlades
Redogörelse
1981/82:3 från riksdagens löne delegation för dess verksamhet under år
1981

19 § Anmäldes och bordlades
Motionerna
1981/82:176 av *Bertil Fiskesjö m. fl.*
Rätten att i efterhand få ta del av program som sänts i TV och radio

1981/82:177 av *Margot Håkansson m. fl.*
Förbud mot kollektivanslutning till politiskt parti

1981/82:178 av *Lars Werner m. fl.*
Rösträtt för invandrare vid riksdagsval

1981/82:179 av *Kerstin Anér*
De statliga datasystemen

1981/82:180 av *Gunnar Biörck i Värmdö*
Rationalisering av det statliga utredningsväsendet

- 1981/82:181 av *Arne Fransson m. fl.*
Översyn av upphandlingskungörelsen
- 1981/82:182 av *Sten Svensson och Bengt Wittbom*
Statistiska centralbyråns verksamhet
- 1981/82:183 av *Lars Werner m. fl.*
Samhällsfonder och lokala fackliga investeringsfonder
- 1981/82:184 av *Lars Werner m. fl.*
Användningen av Stockholms slott
- 1981/82:185 av *Ulla Ekelund m. fl.*
SIDA-bidrag genom Sektionen för Enskilda Organisationer
- 1981/82:186 av *Lars Werner m. fl.*
Svenskt agerande för en lösning av Cypernfrågan
- 1981/82:187 av *Lars Werner m. fl.*
Ökat stöd till Nicaragua och befrielseörelserna i Guatemala, El Salvador,
m. m.
- 1981/82:188 av *Maj-Lis Landberg och Gertrud Sigurdsen*
Införande av fjärdedels sjukpenning
- 1981/82:189 av *Sten Svensson*
Översyn av karenstiden för rätt till sjukpenning
- 1981/82:190 av *Eivor Nilson och Anders Gernandt*
Elektrokemiska biverkningar vid tandlagning
- 1981/82:191 av *Lars Werner m. fl.*
Utbildning av röntgenpersonal för mammografiundersökningar
- 1981/82:192 av *Lars Werner m. fl.*
Visst förbud mot förbränningsmotordrivna arbetsmaskiner
- 1981/82:193 av *Stina Eliasson m. fl.*
Lokaliseringen av ett statens rekreationsråd
- 1981/82:194 av *Lennart Brunander m. fl.*
Intagning i riksnätet av järnvägslinjen Borås–Varberg
- 1981/82:195 av *Sven Henricsson och John Andersson*
Intagning i riksnätet av järnvägslinjen Forsmo–Hoting
- 1981/82:196 av *Per-Olof Strindberg*
Ett nordturistkort för ungdom
- 1981/82:197 av *John Andersson*
Utarrangeringen av jaktmark
- 1981/82:198 av *Bo Lundgren m. fl.*
Ökad svensk sockerbetsodling

- 1981/82:199 av *Anna Wohlin-Andersson m. fl.*
Ersättningsystemet för viltskador i jordbruksgrödor
- 1981/82:200 av *John Andersson*
Handlingsprogram för nickelbrytning i Västerbotten
- 1981/82:201 av *Ingemar Hallenius m. fl.*
Kapitalförsörjningen till mindre och medelstora företag i Skaraborgs län
- 1981/82:202 av *Kurt Hugosson m. fl.*
Lokalisering av statens energimyndigheter till Göteborg
- 1981/82:203 av *Eivor Marklund m. fl.*
Kartläggning av kalkstensförekomster i Norrbotten
- 1981/82:204 av *Oswald Söderqvist m. fl.*
Åtgärder för att förhindra en hetvattenledning från Forsmark
- 1981/82:205 av *Börje Hörnlund*
Ändrad princip för stödområdesindelning, m. m.
- 1981/82:206 av *Paul Jansson m. fl.*
Syssetsättningsskapande åtgärder i Skaraborgs län
- 1981/82:207 av *Sten Svensson och Björn Körlof*
Åtgärder mot narkotikamissbruket
- 1981/82:208 av *Sten Svensson och Björn Körlof*
Bättre myndighetssamarbete i narkotikafrågor
- 1981/82:209 av *Sten Svensson och Björn Körlof*
Skärpta åtgärder mot narkotikabrott
- 1981/82:210 av *Sten Svensson och Björn Körlof*
Ökat föreningsstöd i kampen mot drogmisbruk
- 1981/82:211 av *Eivor Marklund m. fl.*
Produktionsavgift på vattenkraft, m. m.
- 1981/82:212 av *Eivor Marklund m. fl.*
Överföring av vattenfallsverkets vinster till regionala fonder

20 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 12 januari

1981/82:113 av *Erik Hovhammar (m)* till arbetsmarknadsministern om viss facklig blockad mot företag:

Under senare tid har några uppmärksammade fall av blockad mot företag

Onsdagen den
13 januari 1982

*Meddelande om
interpellationer*

som vägrat teckna avtal separat eller via arbetsgivarorganisation förekommit.

Ett sådant fall är Transportarbetareförbundets blockad mot en företagare i Västernorrland som driver sitt företag som enmansföretag.

Trots att företagaren inte har några anställda, så kräver i detta fallet en facklig organisation att företagaren skall skriva ett avtal separat med fackföreningen.

Mot detta förfarande finns i dag inget lagligt skydd. Företagaren är helt utlämnad åt ett fackligt godtycke.

Mot denna bakgrund vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Vill arbetsmarknadsministern vidta åtgärder som förhindrar att fackförening sätter ett företag utan anställda i blockad för dess vägran att skriva avtal separat eller via arbetsgivarorganisation?

den 13 januari

1981/82:114 av *Christer Nilsson* (s) till utbildningsministern om åtgärder för att förbättra de ekonomiska villkoren för djurparkerna:

Djurparkernas ekonomiska villkor aktualiserades i riksdagsmotioner 1977/78. På förslag av kulturutskottet beslutade riksdagen om en kartläggning av djurparkernas ekonomiska problem.

Utbildningsdepartementets kartläggning av frågan visade att landets djurparker inte kan fungera tillfredsställande under nuvarande ekonomiska villkor.

Kolmårdens djurpark i Norrköpings kommun är en rekreationsanläggning för hela landet och har bidragit till en ökning av den utländska turismen i Sverige. I djurparken visas inte enbart djur, utan där bedrivs också omfattande utbildning och forskning. Djurparken är alltså en riksangelägenhet.

Landets djurparker finansierar själva större delen av sin verksamhet. Vissa bidrag utgår emellertid från kommuner och landsting. Men då vissa djurparker har rikskaraktär och dessutom fullgör viktiga samhällsfunktioner, kan man ställa frågan, om inte staten bör ta ett visst ansvar för djurparkernas ekonomiska villkor.

Vilka åtgärder överväger utbildningsministern för att förbättra de ekonomiska villkoren för landets djurparker?

1981/82:115 av *Bertil Zachrisson* (s) till kommunikationsministern om pendeltågstrafiken i Stockholmsområdet:

”Bottenrekord för pendeln 48 av 196 vagnar rullar.” Det är Dagens Nyheters enkla sammanfattning en av dagarna under helgen för att beskriva den bedrövliga situationen för den pendeltågstrafik SJ har åtagit sig att sköta åt Stockholms lokaltrafik.

Så här beskriver Dagens Nyheter läget fredagen den 8 januari i år: ”Tre fjärdedelar av pendeltågen var alltså utslagna av snö och kyla på torsdagen.

Onsdagen den
13 januari 1982

*Meddelande om
interpellationer*

Sämre har det aldrig tidigare varit. SJ tvingades att köra med fyravagnarståg och i enstaka fall endast med två vagnar.

Många pendlare har nu skottat fram bilen, enligt SJ-chefens råd, för att ta sig till jobbet. Stockningar uppstod vid flera infarter till Stockholm.”

Men det är inte bara Stockholmstrafiken som har kaos. På de flesta håll i landet har SJ:s fjärrtåg och SJ:s lokaltrafik med tåg visat sig inte alls hålla måttet i jämförelse med övriga trafikmedel. Tunnelbana, busstrafik, spårväg och flyg har klarat vinterpärser bra. Men SJ har rasat ihop på praktiskt taget alla avsnitt.

Så här beskriver Göteborgs-Posten läget den 8 januari i år: ”De senaste veckornas kaos ’förbättrades’ på torsdagen till kris. Förseningarna i fjärrtrafiken understeg med ett undantag två timmar. För att inte situationen skall försämrats igen ställs mängder av godståg in de närmaste dagarna och lok och personal koncentreras till persontrafiken.

Den obligatoriska sittplatsbokningen har tagits bort för att den slumpartade användningen av vagnar i olika tåg inte skall ställa till onödigt stora problem. Hittills har flera personer med sittplatsbiljett kunnat göra anspråk på samma sittplats i ett försenat tåg eftersom ingen vetat vilket tåg de egentligen befunnit sig på. De många förseningarna har också medfört att vagnsammansättningen ändrats helt och hållet i många tåg som avgått i rätt tid.

På torsdagen stod 142 av SJ:s 750 lok för linjetjänst avställda i väntan på reparation.

Pendeltågstrafiken Alingsås-Göteborg fungerade med upp till halvtimmeslånga förseningar. Ett pendeltåg var dock försenat över en timma och bestod av ’lånade’ snälltågsvagnar. Tågen från Göteborg till Karlstad kl. 11.00 och till Stockholm kl. 11.15 ställdes in liksom tåget från Stockholm till Göteborg kl. 17.08.

Postvagnarna från Stockholm till Göteborg som skulle anlänt kl. 03.42 delades upp på flera tåg och anlände kl. 09.50 respektive kl. 13.55. Tågen från Norrland var två timmar försenade. I övrigt var fjärrtågen vid Göteborg försenade 30-90 minuter.”

En mera dyster bekräftelse på att regeringens järnvägspolitik är slarvig och planlös går knappast att få. Om de förslag till upprustning av kollektivtrafiken, investeringar i lok och vagnar, nya spår i Stockholm och på västkusten som vi från socialdemokratiskt håll nu under fyra år framfört i riksdagen hade genomförts, så hade situationen varit en annan. Vi har från början varnat för att inte lågprissatsning och ökade anspråk på kollektivtrafik får slå igenom i investeringsplaneringen. Bristerna är desto mera anmärkningsvärda eftersom regeringen under tiden tillåtit svensk industri, med kunskap och kapacitet att bygga lok och vagnar, att gå på halvfart. Spårbygget från Älvsjö mot Flemingsberg kunde nu ha varit i full gång om regeringen inte nonchalerat riksdagsbeslutet från 1979, osv.

Efter vad som nu har inträffat vore det ett slag i ansiktet på alla de hundratusentals kollektivtrafikresenärerna i Stockholmsområdet och ett hot mot SJ:s möjligheter att hävda sin roll i det samlade trafikarbetet om inte en

grundlig omprövning av järnvägspolitiken kom till stånd.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Vilka konkreta åtgärder har regeringen vidtagit för att på kort sikt förhindra att de senaste veckornas totala sammanbrott i järnvägstrafiken upprepas?

Vilka omprövningar av SJ:s organisation och investeringsplaner överväger regeringen att göra med anledning av de brister som avslöjats i samband med den senaste tidens trafikkaos?

21 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 12 januari

1981/82:205 av *Gunnar Biörck* i Värmdö (m) till ekonomi- och budgetministern om beskattningen av ersättning till försökspersoner i medicinska experiment:

Enligt uppgift skall det i UHÄ:s FS 1981:21B 3 finnas bestämmelser rörande "skatteplikt för ersättning till försöksperson", som ställer sig till förfogande för medicinska experiment, däribland också läkemedelsprövningar. Enligt riksskatteverket skulle sådana ersättningar vara skattepliktiga, såvida de inte utgör "skälig" ersättning för "sveda och värk". Oavsett hur ersättningen skall rubriceras och bedömas är "arbetsgivaren" emellertid skyldig att utfärda kontrolluppgift på beloppet.

Är budgetministern beredd medverka till upphävande av ifrågavarande cirkulär?

1981/82:206 av *Gunnar Biörck* i Värmdö (m) till försvarsministern om vapenfri nämndens verksamhet under beredskap och krig:

I sitt betänkande 1981/82:7 anförde försvarsutskottet bl. a. att vapenfri nämnden f. n. planlägger sin verksamhet under beredskap och krig.

Är statsrådet i tillfälle att lämna riksdagen besked, huruvida vapenfri nämnden *nu* kan fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt även under beredskap och krig? Om icke, avser statsrådet att företaga någon åtgärd i frågan?

1981/82:207 av *Gunnar Biörck* i Värmdö (m) till utbildningsministern om antagningen till högskoleutbildning:

Vid vårens intagningar till läkarutbildning antogs enligt nu gällande regler en 62-årig pensionerad major, som emellertid hade det goda omdömet att icke vilja begagna den honom tilldelade utbildningsplatsen.

Med anledning härav – men med en vidare syftning över hela högskole-

området – vill jag fråga utbildningsministern om han är i tillfälle att lämna riksdagen besked huruvida av riksdagen våren 1980 beslutade ändringar i reglerna för tillträde till högskoleutbildning nu hunnit effektueras av vederbörliga myndigheter samt om utbildningsministern avser att föreslå ytterligare ändringar i tillträdesreglerna?

Nr 58

Onsdagen den
13 januari 1982

*Meddelande om
frågor*

1981/82:208 av *Egon Jacobsson* (s) till försvarsministern om åtgärder med anledning av skador vid viss militärövning:

I december månad 1981 avhölls en militärövning för rekryter som genomgår kustjägerutbildning vid KA 1. Vid övningen, som genomfördes i sträng kyla, skadades flera av de värnpliktiga. Bl. a. erhöll flera av de deltagande köldskador som medförde vistelse på civila sjukhus. Då det dessutom inträffat andra anmärkningsvärda händelser vill jag fråga försvarsministern:

Är försvarsministern beredd att närmare redogöra för denna övning samt skadornas omfattning? Vilka åtgärder avser försvarsministern vidta med anledning av det inträffade?

1981/82:209 av *Ylva Annerstedt* (fp) till kommunikationsministern om pendeltågstrafiken i Stockholmsområdet:

Tålamodet hos pendlarna i Storstockholmsområdet har i vinter satts på hårda prov. De få tågen i trafik har gått sporadiskt, och resenärerna har fått vänta flera timmar i sträng kyla och blåst. Förra vintern sades det att beredskapen nästa säsong skulle bli bättre, men ingenting har förändrats. Uppenbarligen brister det i planering och förutseende.

Vilka insatser tänker kommunikationsministern göra för att garantera en tågtrafik som klarar Sveriges klimat?

22 § Kammaren åtskildes kl. 15.13.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert